ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 1ης Ιουλίου 2008 *

Στην υπόθεση Τ-276/04,

Compagnie maritime belge SA, με έδρα την Αμβέρσα (Βέλγιο), εκπροσωπούμενη από τον D. Waelbroeck, δικηγόρο,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένης αρχικώς από τους É. Gippini Fournier, P. Hellström και F. Amato, στη συνέχεια από τον É Gippini Fournier,

καθής,

με αντικείμενο αίτημα ακυρώσεως της αποφάσεως 2005/480/ΕΚ της Επιτροπής, της 30ής Απριλίου 2004, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 82 ΕΚ (υποθέσεις COMP/D/32.448 και 32.450) (περίληψη στην ΕΕ 2005, L 171, σ. 28), που επέβαλε πρόστιμο στην προσφεύγουσα λόγω προβαλλόμενης καταχρήσεως συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως από τη διάσκεψη Cewal, και, επικουρικώς, αίτημα μειώσεως του εν λόγω προστίμου,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους O. Czúcz, πρόεδρο, J. D. Cooke (εισηγητή) και I. Labucka, δικαστές,

γραμματέας: K. Pocheć, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 20ής Νοεμβρίου 2007,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

1 Με την απόφαση 93/82/ΕΟΚ, της 23ης Δεκεμβρίου 1992, περί διαδικασίας εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/32.448 και IV/ 32.450: Cewal, Cowac, Ukwal) και του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/32.448 και IV/32.450: Cewal) (ΕΕ 1993, L 34, σ. 20), η Επιτροπή καταδίκασε ορισμένες επιχειρήσεις μέλη της λεγόμενης ναυτιλιακής διασκέψεως Associated Central West Africa Lines (στο εξής: Cewal) σε πρόστιμα λόγω καταχρήσεως συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως. Έτσι, στην προσφεύγουσα, Compagnie maritime belge SA, επιβλήθηκε πρόστιμο ύψους 9,6 εκατομμυρίων Ecu.

2 Το διατακτικό της αποφάσεως 93/82 έχει ως ακολούθως:

«*Άρθρο 1*

[…]

Άρθρο 2

Προκειμένου να επιτύχουν να εξοβελίσουν τον κυριότερο ανεξάρτητο ανταγωνιστή τους κατά τις εμπορευματικές μεταφορές, οι επιχειρήσεις μέλη της Cewal χρησιμοποίησαν καταχρηστικά την κοινή δεσπόζουσά τους θέση:

— συμμετέχοντας στην υλοποίηση της συμφωνίας συνεργασίας με την Ogefrem και αξιώνοντας επανειλημμένα, με ποικίλα διαβήματά τους, την αυστηρή της τήρηση,

— τροποποιώντας τους ναύλους, μέσω παρεκκλίσεων από τις ισχύουσες τιμές, προκειμένου να προσφέρουν [τους ίδιους ναύλους] ή κατώτερους από τους ναύλους του κυριότερου ανεξάρτητου ανταγωνισμού, για πλοία που αναχωρούν την ίδια ημερομηνία ή σε κοντινές ημερομηνίες (πρακτική αποκαλούμενη "fighting ships" ή "μαχητικών πλοίων" [επιθετικών ναύλων])

και

— καταρτίζοντας [συμφωνίες] πίστης επιβαλλόμενες κατά [100] % (συμπεριλαμβανομένων των εμπορευμάτων τα οποία πωλούνται fob), οι οποίες υπερβαίνουν τα όρια του άρθρου 5, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 4056/86 με την ειδική χρήση των πινάκων [των καταλόγων μη πιστών φορτωτών] όπως περιγράφεται στην παρούσα απόφαση.

Άρθρο 3

[…]

Οι επιχειρήσεις μέλη της Cewal οφείλουν επίσης να παύσουν τις παραβάσεις που διαπιστώνονται στο άρθρο 2.

Άρθρο 4

[…]

Άρθρο 5

Συστήνεται στις επιχειρήσεις μέλη της Cewal να προσαρμόσουν τους όρους των συμβάσεων πίστης σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 4056/86.

Άρθρο 6

Στις επιχειρήσεις μέλη της Cewal επιβάλλονται πρόστιμα λόγω των παραβάσεων που διαπιστώνονται στο άρθρο 2, εξαιρουμένων των ναυτιλιακών εταιρειών: Compagnie maritime zaïroise (CMZ), Angonave, Portline και Scandinavian West Africa Lines (SWAL).

Τα πρόστιμα αυτά είναι τα ακόλουθα:

— Compagnie maritime belge: 9,6 εκατομμύρια (εννέα εκατομμύρια εξακόσιες χιλιάδες) Ecu,

— Dafra Line: 200 000 (διακόσιες χιλιάδες) Ecu,

— Nedlloyd Lijnen BV: 100 000 (εκατό χιλιάδες) Ecu,

— Deutsche Afrika Linien-Woermann Linie: 200 000 (διακόσιες χιλιάδες) Ecu.

Άρθρο 7

Τα πρόστιμα που επιβάλλονται στο άρθρο 6 καταβάλλονται εντός προθεσμίας τριών μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας απόφασης […]

[…]

Άρθρο 8

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στις ναυτιλιακές διασκέψεις [Cewal, Cowac και Ukwal] και στις επιχειρήσεις μέλη αυτών που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι.»

3 Η προσφεύγουσα είναι μια εταιρία holding του ομίλου Compagnie maritime belge (CMB), που ασκεί τις δραστηριότητές του κυρίως στον τομέα του εφοπλισμού, της διαχειρίσεως και της εκμεταλλεύσεως θαλάσσιων εμπορευματικών μεταφορών. Κατά την περίοδο των επίμαχων στην απόφαση 93/82 πραγματικών περιστατικών ήταν μέλος της Cewal, στην οποία υπάγονταν ναυτιλιακές εταιρίες που πραγματοποιούν τακτικά δρομολόγια μεταξύ, αφενός, των λιμένων του Ζαΐρ (νυν Δημοκρατίας του Κογκό) και της Αγκόλας και, αφετέρου, εκείνων της Βόρειας Θάλασσας, με εξαίρεση τους λιμένες του Ηνωμένου Βασιλείου. Η γραμματεία της Cewal ήταν στην Αμβέρσα (Βέλγιο).

4 Η προσφεύγουσα και η Dafra-Lines A/S άσκησαν ενώπιον του Πρωτοδικείου προσφυγές ακυρώσεως κατά της αποφάσεως 93/82. Οι προσφυγές αυτές απορρίφθηκαν όσον αφορά τη διαπίστωση των παραβάσεων (απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 1996, Τ-24/93 έως Τ-26/93 και Τ-28/93, Compagnie maritime belge transports κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-1201, στο εξής: απόφαση CMB του Πρωτοδικείου). Εντούτοις, το Πρωτοδικείο μείωσε το ύψος των επιβληθέντων προστίμων. Όσον αφορά την προσφεύγουσα, το πρόστιμο μειώθηκε από 9,6 σε 8,64 εκατομμύρια Ecu.

5 Η προσφεύγουσα και η Dafra-Lines άσκησαν αναίρεση κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου. Με απόφαση της 16ης Μαρτίου 2000, C-395/96 P και C-396/96 P, Compagnie maritime belge transports κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-1365, στο εξής: απόφαση CMB του Δικαστηρίου), το Δικαστήριο απέρριψε όλους τους λόγους αναιρέσεως σχετικά με τη διαπίστωση των παραβάσεων στην απόφαση 93/82. Εντούτοις, δέχθηκε, με τις σκέψεις 142 έως 147 της αποφάσεώς του, ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε νομική πλάνη επιβάλλοντας πρόστιμα στα διάφορα μέλη της Cewal σε συνάρτηση με τον βαθμό συμμετοχής τους στις παραβάσεις, ενώ μόνον η Cewal ήταν

άμεσος αποδέκτης της ανακοινώσεως αιτιάσεων (καθόσον τα μέλη της Cewal έλαβαν μόνον αντίγραφο για υποβολή σχολίων) και, συνεπώς, μόνον αυτή θα υποχρεούνταν ενδεχομένως να καταβάλει το πρόστιμο. Επομένως, το Δικαστήριο, αποφαινόμενο το ίδιο οριστικώς επί της διαφοράς, ακύρωσε τα άρθρα 6 και 7 της αποφάσεως 93/82, σχετικά με τα πρόστιμα που είχαν επιβληθεί στα μέλη της Cewal.

6 Κατόπιν της αποφάσεως CMB του Δικαστηρίου, η Επιτροπή επέστρεψε στην προσφεύγουσα το καταβληθέν ποσό του προστίμου.

7 Στις 15 Απριλίου 2003 η Επιτροπή κοινοποίησε στην προσφεύγουσα νέα ανακοίνωση αιτιάσεων (στο εξής: ΑΑ του 2003), πληροφορώντας την για την πρόθεσή της να εκδώσει νέα απόφαση που θα της επιβάλει πρόστιμο για τις παραβάσεις του άρθρου 82 ΕΚ περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 2 της αποφάσεως 93/82, καθόσον οι εκτιμήσεις της Επιτροπής σχετικά με τις παραβάσεις και τις επιχειρήσεις που μετείχαν σ' αυτή δεν είχαν ακυρωθεί στο πλαίσιο των διαδοχικών προσφυγών κατά της Επιτροπής.

8 Με την απόφαση 2005/480/ΕΚ, της 30ής Απριλίου 2004, σχετικά με μια διαδικασία βάσει του άρθρου 82 ΕΚ (υποθέσεις COMP/D/32.448 και 32.450 — Compagnie maritime belge) (περίληψη δημοσιευθείσα στην ΕΕ 2005, L 171, σ. 28, στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), η Επιτροπή επέβαλε στην προσφεύγουσα πρόστιμο 3,4 εκατομμυρίων ευρώ για τις παραβάσεις του άρθρου 82 ΕΚ που είχε διαπιστώσει με την απόφαση 93/82, ήτοι με τις αιτιολογικές σκέψεις 20 έως 27 όσον αφορά τη συμφωνία με το Office zaïrois de gestion du fret maritime (Ζαϊρινό Οργανισμό Διαχειρίσεως Θαλασσίων Ναυλώσεων, στο εξής: Ogefrem), με τις αιτιολογικές σκέψεις 28 και 29 όσον αφορά τις μαύρες λίστες και τις συμβάσεις πίστεως, με την αιτιολογική σκέψη 32 όσον αφορά την πρακτική «fighting ships», και με τα άρθρα 2 έως 5 του διατακτικού της εν λόγω αποφάσεως.

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

9 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 8 Ιουλίου 2004 η προσφεύγουσα άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

10 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (τέταρτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία. Στο πλαίσιο μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, απηύθυνε εγγράφως ερωτήσεις στους διαδίκους. Οι διάδικοι απάντησαν σ' αυτές εμπροθέσμως.

11 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις προφορικές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 20ής Νοεμβρίου 2007.

12 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση

— επικουρικώς, να μειώσει το ύψος του προστίμου

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

13 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

14 Προς στήριξη της προσφυγής της η προσφεύγουσα επικαλείται οκτώ λόγους. Οι τέσσερις πρώτοι λόγοι αφορούν, κυρίως, την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως και αντλούνται, πρώτον, από παραβίαση της αρχής του ευλόγου χρόνου προς ενέργεια και των κανόνων παραγραφής, δεύτερον, από προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, τρίτον, από το ότι, με την απόφαση CMB, το Δικαστήριο δεν «διαπίστωσε αμετάκλητα» τις καταχρήσεις και, τέταρτον, από «ανεπαρκή αιτιολογία» της προσβαλλομένης αποφάσεως. Το Πρωτοδικείο θα εξετάσει διαδοχικά τον πρώτο, τον τρίτο, τον δεύτερο και τον τέταρτο λόγο.

15 Οι λοιποί τέσσερις λόγοι αφορούν, επικουρικώς, τη μείωση του προστίμου και στηρίζονται στο ότι με το πρόστιμο επιβάλλονται δυσμενείς διακρίσεις (πέμπτος λόγος), παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας (έκτος λόγος), στο ότι το πρόστιμο επιβλήθηκε κατά παράβαση της συνήθως ακολουθούμενης πρακτικής της Επιτροπής (έβδομος λόγος) και, τέλος, σε κατάχρηση εξουσίας (όγδοος λόγος).

Επί των αιτημάτων ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως

Επί του πρώτου λόγου, που αντλείται από παραβίαση της αρχής του ευλόγου χρόνου προς ενέργεια και των κανόνων παραγραφής

— Επιχειρήματα των διαδίκων

16 Η προσφεύγουσα διαρθρώνει τον λόγο αυτόν σε δύο σκέλη. Αφενός, η Επιτροπή εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση καθ' υπέρβαση κάθε ευλόγου χρόνου. Αφετέρου, παρέβη τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) 2988/74 του Συμβουλίου, της 26ης Νοεμβρίου 1974, περί παραγραφής του δικαιώματος διώξεως και εκτελέσεως των αποφάσεων στους τομείς του δικαίου των μεταφορών και του ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 07/001, σ. 241).

17 Όσον αφορά το πρώτο σκέλος, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε καθυστερημένα, ήτοι τέσσερα και πλέον έτη μετά την απόφαση CMB του Δικαστηρίου. Η καθυστέρηση αυτή της Επιτροπής, απολύτως ανεξήγητη, δεν δικαιολογείται από πλευράς των άρθρων 6, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως που υιοθετήθηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2000 στη Νίκαια (ΕΕ 2000, C 364, σ. 1), της κοινοτικής νομολογίας και αυτής του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του μεγάλου ύψους του προστίμου, της ελλείψεως περιπλοκότητας της προσβαλλομένης αποφάσεως (καθόσον η Επιτροπή δεν εξέτασε τις επίμαχες παραβάσεις με την απόφαση 93/82) και του γεγονότος ότι η προσφεύγουσα δεν ευθύνεται για την καθυστέρηση. Επιπλέον, τόσο η αρχή της ασφαλείας δικαίου όσο και η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης εμποδίζουν την Επιτροπή να αναβάλλει επ' άπειρον την άσκηση των εξουσιών της. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν είναι επαρκής η μείωση του προστίμου στην οποία προέβη η Επιτροπή για να λάβει υπόψη τη διάρκεια της διαδικασίας. Επιπλέον, η Επιτροπή προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνας της προσφεύ-

γουσας, καθόσον ούτε η Cewal ούτε η προσφεύγουσα ασκούν πλέον δραστηριότητες στον σχετικό τομέα και, επομένως, δεν είναι σε θέση να αμυνθούν λυσιτελώς λόγω της δυσχέρειας ευρέσεως ορισμένων εγγράφων ή υποβολής ερωτήσεων σε πρώην υπαλλήλους τους.

18 Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε κατά παράβαση του κανονισμού 2988/74. Πράγματι, η πενταετής προθεσμία παραγραφής μετά τη λήξη των παραβάσεων την οποία προβλέπει ο ως άνω κανονισμός δεν μπορεί να αναστέλλεται ή να διακόπτεται παρά μόνον υπό τις προϋποθέσεις που αυτός και μόνον προβλέπει και απαριθμεί. Κατά τα λοιπά, η διακοπή της παραγραφής, που αποτελεί μια εξαίρεση από την αρχή της πενταετούς παραγραφής, πρέπει να ερμηνεύεται στενά (απόφαση του Πρωτοδικείου της 19ης Μαρτίου 2003, Τ-213/00, CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-913, σκέψη 484, και απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Ιουνίου 2004, C-278/02, Handlbauer, Συλλογή 2004, σ. I-6171, σκέψη 40).

19 Δεδομένου όμως ότι η ανακοίνωση αιτιάσεων της 28ης Μαΐου 1990, κατόπιν της οποίας εκδόθηκε η απόφαση 93/82 (στο εξής: ΑΑ του 1990) απευθυνόταν στην Cewal, και όχι στην προσφεύγουσα που έλαβε αντίγραφο μόνο για υποβολή σχολίων υπό την ιδιότητα του μέλους της Cewal (και όχι ως ενδεχόμενος αποδέκτης της αποφάσεως περί επιβολής προστίμων), η ΑΑ του 1990 δεν διέκοψε την παραγραφή έναντι της προσφεύγουσας, που δεν ήταν επιχείρηση «κατονομαζόμενη» ως επιχείρηση «η οποία έχει συνεργήσει στην παράβαση» υπό την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/74. Το ίδιο ισχύει mutatis mutandis για τις πράξεις που ακολούθησαν την ΑΑ του 1990, όπως είναι τα αιτήματα παροχής πληροφοριών απευθυνόμενα στην προσφεύγουσα και όχι στην Cewal. Ομοίως, όσον αφορά την παραγραφή δεν μπορεί να γίνεται επίκληση έναντι της προσφεύγουσας της αποφάσεως 93/82, μολονότι αυτή απευθυνόταν στην ίδια την προσφεύγουσα και ακυρώθηκε κατά το μέρος που αφορούσε το πρόστιμο, διότι το πρόστιμο είναι το μοναδικό ουσιώδες σχετικό με την παραγραφή ζήτημα.

20 Εν πάση περιπτώσει, κατά την προσφεύγουσα ο κανονισμός 2988/74 πρέπει να ερμηνεύεται με γνώμονα τις υπέρτερες αρχές του κοινοτικού δικαίου, που υπερέχουν του παραγώγου δικαίου, όπως είναι οι αρχές της ασφαλείας δικαίου, του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας ή της ενέργειας εντός εύλογου χρόνου (απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-185/95 P, Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-8417, σκέψη 29), αρχές προς τις οποίες αντιβαίνει η μακρά αδράνεια της Επιτροπής πριν από την εκ νέου κίνηση της διαδικασίας. Συναφώς, δεν είναι δυνατή η επίκληση της προαναφερθείσας αποφάσεως CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε επιπλέον ότι η λύση που έγινε δεκτή με την ως άνω απόφαση του Δικαστηρίου δεν έχει εφαρμογή εν προκειμένω, διότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε μετά από απόφαση του Δικαστηρίου και ότι, στο μεσοδιάστημα, η Επιτροπή δεν είχε προβεί σε καμία έρευνα, καθόσον, με την προσβαλλόμενη απόφαση, απλώς έκανε μνεία των καταχρήσεων που είχαν διαπιστωθεί οριστικά με την απόφαση 93/82.

21 Η Επιτροπή θεωρεί αβάσιμο τον πρώτο λόγο. Υποστηρίζει κατ' ουσίαν ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε με τήρηση των κανόνων παραγραφής του κανονισμού 2988/74. Με το υπόμνημα αντικρούσεως και με την απάντησή της στις έγγραφες ερωτήσεις του Πρωτοδικείου η Επιτροπή επικαλείται την προαναφερθείσα απόφαση CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής (σκέψεις 321 έως 324) και υποστηρίζει ότι, ελλείψει παραγραφής υπό την έννοια του κανονισμού 2988/74, δεν είναι δυνατή η εφαρμογή της αρχής της δράσεως εντός ευλόγου χρόνου. Εντούτοις, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, ακόμα και αν υποτεθεί ότι έχει εφαρμογή η τελευταία αυτή αρχή και ακόμα και αν υποτεθεί επιπλέον ότι η Επιτροπή ενήργησε μετά την πάροδο ευλόγου χρόνου, μια τέτοια κατάσταση δεν δικαιολογεί την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως, καθόσον η προσφεύγουσα δεν αποδεικνύει ότι υπήρξε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνάς της. Η μείωση του προστίμου στην οποία προέβη δεν θίγει την εν λόγω άποψη.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

22 Εισαγωγικώς, διαπιστώνεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση, αποκλειστικός σκοπός της εκδόσεως της οποίας είναι, αφενός, να επιβάλει στην προσφεύγουσα, για τις ίδιες ακριβώς παραβάσεις σε σχέση με εκείνες που διαπίστωσε η απόφαση 93/82, νέο μειωμένο πρόστιμο, μικρότερου ύψους έναντι του αρχικού προστίμου το οποίο

ακύρωσε η απόφαση CMB του Δικαστηρίου, και, αφετέρου, να διορθώσει τις παραβάσεις ουσιώδους τύπου που διαπίστωσε η εν λόγω απόφαση του Δικαστηρίου (αιτιολογικές σκέψεις 1, 17, 41, 61 και 108 της προσβαλλομένης αποφάσεως), αναλύεται αποκλειστικά ως απόφαση επιβάλλουσα πρόστιμο υπό την έννοια του άρθρου 19, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 4056/86 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1986, για τον καθορισμό του τρόπου εφαρμογής των άρθρων [81 ΕΚ] και [82 ΕΚ] στις θαλάσσιες μεταφορές (ΕΕ L 378, σ. 4), και όχι ως απόφαση περί διαπιστώσεως παραβάσεως υπό την έννοια του άρθρου 11, παράγραφος 2, του ίδιου κανονισμού. Πράγματι, η Επιτροπή διαπίστωσε οριστικά τις σχετικές καταχρήσεις με τα τμήματα εκείνα της αποφάσεως 93/82 τα οποία δεν ακυρώθηκαν (βλ. σκέψη 8 ανωτέρω και σκέψεις 55 έως 60 κατωτέρω).

23 Από τις διατάξεις του κανονισμού 2988/74 προκύπτει ότι, κατά το μέτρο στο οποίο η Επιτροπή επιβάλλει πρόστιμο, για να είναι νόμιμη η προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει να έχει εκδοθεί με τήρηση των κανόνων παραγραφής που αυτός προβλέπει. Επομένως, η εξέταση του πρώτου λόγου πρέπει να αρχίσει με ανάλυση του δευτέρου σκέλους του, πρέπει δε να προσδιοριστεί αν είχε επέλθει παραγραφή κατ' εφαρμογήν του εν λόγω κανονισμού κατά την ημερομηνία εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, ήτοι στις 30 Απριλίου 2004.

24 Η παράγραφος 1, στοιχείο β΄, του άρθρου 1 του κανονισμού 2988/74 προβλέπει πενταετή παραγραφή όσον αφορά την επιβολή προστίμων ή κυρώσεων για παραβάσεις όπως οι υπό κρίση. Για συνεχείς παραβάσεις, όπως εν προκειμένω, η προθεσμία αυτή αρχίζει να τρέχει από την ημέρα της λήξεως της παραβάσεως (άρθρο 1, παράγραφος 2).

25 Δυνάμει του άρθρου 2 του κανονισμού 2988/74, η παραγραφή διακόπτεται με κάθε πράξη της Επιτροπής που αφορά τη διενέργεια ανακρίσεως ή τη δίωξη της παραβάσεως. Τέτοιες πράξεις μπορούν ιδίως να είναι οι έγγραφες αιτήσεις για παροχή πληροφοριών (άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α΄) ή η γνωστοποίηση (ανακοίνωση) αιτιάσεων (άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄), ενώ μια τέτοια διακοπή ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων οι οποίες έχουν συνεργήσει στην παράβαση (άρθρο 2, παράγραφος 2).

26 Δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/74, η πενταετής παραγραφή αρχίζει εκ νέου από το τέλος κάθε διακοπής, επέρχεται όμως το αργότερο κατά την ημέρα που λήγει χρονική περίοδος ίση με το διπλάσιο του χρόνου παραγραφής, δηλαδή εντός δέκα ετών όσον αφορά τις επίμαχες παραβάσεις.

27 Επιπλέον, ο χρόνος παραγραφής παρατείνεται κατά το διάστημα αναστολής της παραγραφής κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3 του κανονισμού 2988/74, ήτοι για όσο χρόνο διαρκεί η διαδικασία προσβολής της αποφάσεως της Επιτροπής ενώπιον του Δικαστηρίου (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Οκτωβρίου 2002, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-8375, στο εξής: απόφαση PVC II του Δικαστηρίου, σκέψεις 144 έως 147 απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Απριλίου 1999, T-305/94 έως T-307/94, T-313/94 έως T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 και T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, λεγόμενη «PVC II», Συλλογή 1999, σ. II-931, στο εξής: απόφαση PVC II του Πρωτοδικείου, σκέψεις 1098 και 1101).

28 Επομένως, πρέπει να εξεταστεί, αφενός, αν τηρήθηκε η πενταετής προθεσμία παραγραφής και, αφετέρου, αν διεκόπη η παραγραφή, σε περίπτωση δε που συμβαίνει κάτι τέτοιο, αν η Επιτροπή τήρησε επίσης τη δεκαετή προθεσμία παραγραφής.

29 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά την απόφαση 93/82 και, ενδεχομένως, τις διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου που περιέχονται στην απόφασή του CMB (σκέψεις 241 και 242), η συμφωνία με τον Ogefrem ίσχυσε μέχρι τα τέλη Σεπτεμβρίου του 1989 και οι συμφωνίες πίστεως ίσχυσαν μέχρι τα τέλη Νοεμβρίου του 1989. Τέλος, η πρακτική «fighting ships» έπαυσε στα τέλη Νοεμβρίου του 1989. Από αυτό προκύπτει ότι η προθεσμία παραγραφής άρχισε, το ενωρίτερο, στο τέλος Σεπτεμβρίου του 1989.

30 Όσον αφορά, καταρχάς, την πενταετή παραγραφή, η τελευταία αυτή προθεσμία διακόπηκε αρχικά, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, του κανονισμού 2988/74, με την κοινοποίηση στην Cewal της ΑΑ του 1990.

31 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί το γεγονός αυτό για τον λόγον ότι δεν ήταν αποδέκτης της ΑΑ του 1990, η οποία απευθυνόταν στην Cewal. Όμως, το Πρωτοδικείο κρίνει ότι ένα τέτοιο επιχείρημα δεν μπορεί να ευδοκιμήσει. Πράγματι, σύμφωνα με το γράμμα του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 2988/74, η διακοπή της παραγραφής επέρχεται έναντι όλων των επιχειρήσεων που έχουν συνεργήσει στην οικεία παράβαση. Συναφώς, είναι αναμφισβήτητο ότι η προσφεύγουσα μετείχε στις σχετικές παραβάσεις, ακόμα και αν δεν «κατονομαζόταν» ως συνεργός στην ΑΑ του 1990 (βλ., επ' αυτού, απόφαση του Πρωτοδικείου της 16ης Νοεμβρίου 2006, Τ-120/04, Peróxidos Orgánicos κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-4441, σκέψη 47).

32 Πρέπει να υπομνησθεί ακόμη ότι οι έγγραφες αιτήσεις παροχής πληροφοριών, πράξεις ανεξάρτητες από την ανακοίνωση αιτιάσεων, διακόπτουν την παραγραφή, υπό την προϋπόθεση ότι είναι απαραίτητες για την έρευνα ή τη δίωξη της παραβάσεως (προαναφερθείσα απόφαση CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 487). Συναφώς, δεν έχει σημασία αν οι σχετικές αιτήσεις είναι μεταγενέστερες της ΑΑ του 1990. Πρέπει να θεωρηθεί prima facie ότι οι εν λόγω αιτήσεις παροχής πληροφοριών ήταν απαραίτητες για την έρευνα ή τη δίωξη της παραβάσεως. Κατά τα λοιπά, η προσφεύγουσα ουδόλως αμφισβήτησε εν προκειμένω το γεγονός ότι οι ως άνω αιτήσεις παροχής πληροφοριών ήταν απαραίτητες. Επομένως, οι αιτήσεις αυτές παροχής πληροφοριών διέκοψαν και αυτές την παραγραφή.

33 Η απόφαση 93/82, η οποία δεν ακυρώθηκε όσον αφορά τα μέρη της όπου διαπιστώνεται η συμμετοχή της προσφεύγουσας, υπό την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/74, στις παραβάσεις του άρθρου 82 ΕΚ, συνεχίζει να παράγει πλήρως τα αποτελέσματά της, ιδίως όσον αφορά τη διακοπή της παραγραφής έναντι της προσφεύγουσας.

34 Η πενταετής προθεσμία παραγραφής ανεστάλη στη συνέχεια, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3 του κανονισμού 2988/74, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας που αφορά την προσφυγή κατά της αποφάσεως 93/82, τόσο ενώπιον του Πρωτοδικείου όσο και ενώπιον του Δικαστηρίου (από τις 19 Μαρτίου 1993 μέχρι τις 16 Μαρτίου 2000, χωρίς να απαιτείται να αποφανθεί το Πρωτοδικείο επί της περιόδου μεταξύ της δημοσιεύσεως της αποφάσεως CMB του Πρωτοδικείου και της ημερομηνίας κατά την οποία η υπόθεση έφθασε ενώπιον του Δικαστηρίου).

35 Μετά τη δημοσίευση της αποφάσεως CMB του Δικαστηρίου, το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα προς υπολογισμό της προθεσμίας παραγραφής είναι αυτό που εκτείνεται μέχρι την κοινοποίηση στην προσφεύγουσα της ΑΑ του 2003 (15ης Απριλίου 2003). Το διάστημα αυτό, διάρκειας τριάντα επτά μηνών περίπου, είναι μικρότερο της πενταετίας. Δεδομένου ότι δεν παρήλθε κανένα χρονικό διάστημα άνω των πέντε ετών από της λήξεως της καταχρήσεως μετά από κάποια διακοπή της παραγραφής, διαπιστώνεται ότι τηρήθηκε η προθεσμία της πενταετούς παραγραφής.

36 Στη συνέχεια, η δεκαετής παραγραφή εξακολουθεί να τρέχει, διότι η ΑΑ του 1990 διέκοψε την παραγραφή. Όμως, κατά τη διάρκεια της περιόδου δεκατεσσάρων και ήμισυ ετών περίπου που διέρρευσε μεταξύ της λήξεως των καταχρήσεων, η οποία επήλθε ανάλογα με την κάθε κατάχρηση μεταξύ τέλους Σεπτεμβρίου 1989 και τέλους Δεκεμβρίου 1989, και της κοινοποιήσεως στην προσφεύγουσα της προσβαλλομένης αποφάσεως (30 Απριλίου 2004), η δεκαετής παραγραφή ανεστάλη κατά τη διάρκεια της διαδικασίας που αφορά την προσφυγή κατά της αποφάσεως 93/82, ήτοι κατά τη διάρκεια περίπου επτά ετών.

37 Από αυτό προκύπτει ότι η περίοδος, εκτός του χρόνου αναστολής, μεταξύ λήξεως των διαπιστωθεισών καταχρήσεων και εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν υπερβαίνει τα δέκα έτη, οπότε η δεκαετής παραγραφή υπό την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/74 επίσης τηρήθηκε.

38 Συνεπώς, η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε με τήρηση του κανονισμού 2988/74.

39 Επομένως, πρέπει τώρα να εξεταστεί η δυνατότητα εφαρμογής στην υπό κρίση υπόθεση της αρχής ευλόγου χρόνου προς ενέργεια. Η αρχή αυτή, που αποτελεί συνθετικό της αρχής της χρηστής διοικήσεως, προβλέπεται στο άρθρο 41, παράγραφος 1, του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, ισχύει για κάθε κοινοτική διοικητική διαδικασία (απόφαση του Πρωτοδικείου της 13ης Ιανουαρίου 2004, Τ-67/01, JCB Service κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-49, σκέψη 36).

40 Οι διάδικοι διαφωνούν επί του αν η αρχή του ευλόγου χρόνου προς ενέργεια έχει εφαρμογή εν προκειμένω (βλ. σκέψεις 20 και 21 ανωτέρω).

41 Με την προαναφερθείσα απόφαση CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής (σκέψη 324), το Πρωτοδικείο έκρινε ότι ο κανονισμός 2988/74 θέσπισε μια πλήρη ρύθμιση που διέπει λεπτομερώς τις προθεσμίες εντός των οποίων Επιτροπή, χωρίς να θίγει τη θεμελιώδη επιταγή της ασφαλείας δικαίου, έχει την εξουσία να επιβάλλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις οι οποίες αποτελούν το αντικείμενο διαδικασιών εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού. Δεδομένης της ρυθμίσεως αυτής, αποκλείεται οποιοσδήποτε ισχυρισμός συνδεόμενος με την υποχρέωση της Επιτροπής να ασκεί την εξουσία της επιβολής προστίμων εντός ευλόγου χρόνου. Το Δικαστήριο επικύρωσε σιωπηρώς κατ' αναίρεση (διάταξη του Δικαστηρίου της 28ης Οκτωβρίου 2004, C-236/03 P, Επιτροπή κατά CMA CGM κ.λπ., που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψη 35) την προαναφερθείσα εκτίμηση του Πρωτοδικείου.

42 Πρέπει να θεωρηθεί ότι η λύση που έγινε δεκτή με την προαναφερθείσα απόφαση CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, όπως επικυρώθηκε με την εν λόγω διάταξη του Δικαστηρίου, μπορεί να ισχύσει ως έχει στην υπό κρίση υπόθεση. Πράγματι, οι προσφεύγουσες στην προαναφερθείσα υπόθεση CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής περιορίστηκαν στην επίκληση παραβιάσεως της αρχής του ευλόγου χρόνου προς ενέργεια όχι προς ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως, αλλά προς στήριξη του λόγου ακυρώσεως ή μειώσεως των προστίμων που τους είχαν επιβληθεί. Όμως, επειδή η προσβαλλόμενη απόφαση είναι απόφαση επιβάλλουσα πρόστιμο υπό την έννοια του άρθρου 19, παράγραφος 2, του κανονισμού 4056/86 (βλ. σκέψη 22 ανωτέρω), ο υπό κρίση λόγος με τον οποίο ζητείται η ακύρωσή του αποσκοπεί στην πραγματικότητα στην ακύρωση του επιβληθέντος προστίμου. Επιπλέον, η Επιτροπή εξέδωσε την

προσβαλλόμενη απόφαση με τήρηση των προθεσμιών παραγραφής που προβλέπει ο κανονισμός 2988/74. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν υπάρχει κανένας λόγος να μη ληφθεί υπόψη η λύση που επέλεξε το Πρωτοδικείο με την προαναφερθείσα απόφαση CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής.

43 Διαπιστώνεται εξάλλου ότι δεν είναι υποστηρίξιμα τα επιχειρήματα που αποσκοπούν στον αποκλεισμό της εφαρμογής στην υπό κρίση υπόθεση της λύσεως που έγινε δεκτή με την προαναφερθείσα απόφαση CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, τα οποία εξάλλου ελάχιστα αναπτύσσει η προσφεύγουσα (βλ. σκέψη 20 ανωτέρω). Όσον αφορά την αναφορά στην αρχή της ασφαλείας δικαίου, πρέπει να υπομνησθεί ότι ο κανονισμός 2988/74 λαμβάνει ρητά υπόψη, στη δεύτερη αιτιολογική σκέψη, την ανάγκη εξασφαλίσεως της ασφαλείας δικαίου, προβλέποντας ακριβώς την αρχή της παραγραφής (προαναφερθείσα απόφαση CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 322). Όσον αφορά την αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας, πρέπει να υπομνησθεί ότι, εφόσον δεν έχει επέλθει η παραγραφή που προβλέπει ο κανονισμός 2988/74, κάθε επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων κατά της οποίας έχει κινηθεί διαδικασία έρευνας στον τομέα του ανταγωνισμού δυνάμει του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων [81 ΕΚ] και [82 ΕΚ] (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), παραμένει σε αβεβαιότητα ως προς την έκβαση της διαδικασίας αυτής και την ενδεχόμενη επιβολή κυρώσεων ή προστίμων. Έτσι, η παράταση της εν λόγω αβεβαιότητας είναι εγγενής στις διαδικασίες εφαρμογής του κανονισμού 17 και δεν συνιστά αφεαυτής προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας (βλ., επ' αυτού, απόφαση του Πρωτοδικείου της 16ης Δεκεμβρίου 2003, Τ-5/00 και Τ-6/00, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied και Technische Unie κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-5761, σκέψη 91, που ισχύει κατ' αναλογία στις έρευνες που διενεργούνται βάσει του κανονισμού 4056/86 και που δεν ακυρώθηκε επί του σημείου αυτού από το Δικαστήριο).

44 Όσον αφορά το επιχείρημα της προσφεύγουσας που προβλήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση και παρατίθεται στο τέλος της σκέψεως 20 ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι καμία διάταξη του κανονισμού 2988/74 δεν στηρίζει ένα τέτοιο επιχείρημα, το οποίο, επομένως, πρέπει να απορριφθεί.

45 Επιπλέον, όσον αφορά την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού, η υπέρβαση ενός ευλόγου χρόνου προς ενέργεια δεν μπορεί να συνιστά λόγο ακυρώσεως παρά μόνο στην περίπτωση αποφάσεως περί διαπιστώσεως παραβάσεων, εφόσον έχει αποδειχθεί ότι η παραβίαση της αρχής αυτής έθιξε τα δικαιώματα των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων. Εκτός από αυτή την ειδική περίπτωση, η μη τήρηση της υποχρεώσεως προς λήψη αποφάσεως εντός ευλόγου χρόνου δεν ασκεί επιρροή επί του κύρους της διοικητικής διαδικασίας (απόφαση του Πρωτοδικείου Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektronisch Gebied και Technische Unie κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα, σκέψη 74 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

46 Εξάλλου, η απόφαση που έλαβε η Επιτροπή για λόγους επιεικείας να μειώσει το ύψος του προστίμου σε συνάρτηση με τη διάρκεια της διαδικασίας, σύμφωνα με μια πρακτική η οποία έκτοτε παγιώθηκε και τυγχάνει της εγκρίσεως του κοινοτικού δικαστή, εμπίπτει στην εξουσία εκτιμήσεως που έχει το κοινοτικό αυτό όργανο στον τομέα του προσδιορισμού των προστίμων και δεν είναι ικανή να ανατρέψει τη μη εφαρμογή εν προκειμένω της αρχής του ευλόγου χρόνου προς ενέργεια (βλ., επ' αυτού, απόφαση CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα, σκέψη 325).

47 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, παρά την καθυστέρηση της Επιτροπής να εκδώσει την προσβαλλόμενη απόφαση, δεδομένου ότι τηρήθηκαν οι προθεσμίες παραγραφής υπό την έννοια του κανονισμού 2988/74, η αρχή του ευλόγου χρόνου προς ενέργεια δεν μπορεί να έχει εφαρμογή εν προκειμένω.

48 Επομένως, χωρίς να απαιτείται να εξεταστεί, στο πλαίσιο του υπό κρίση λόγου, η αιτίαση της προσφεύγουσας η οποία αντλείται από φερόμενη προσβολή των δικαιωμάτων της άμυνας και εκτίθεται στη σκέψη 17 ανωτέρω, η οποία θα εξεταστεί στο πλαίσιο του τρίτου λόγου (βλ. σκέψη 78 κατωτέρω), ο πρώτος λόγος πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του τρίτου λόγου, που αντλείται από το ότι το Δικαστήριο, με την απόφαση CMB, δεν διαπίστωσε αμετάκλητα τις καταχρήσεις

— Επιχειρήματα των διαδίκων

49 Η προσφεύγουσα προσάπτει κατ' ουσίαν στην Επιτροπή ότι δεν επανεξέτασε με την προσβαλλόμενη απόφαση το υποστατό των παραβάσεων που διαπιστώθηκαν με την απόφαση 93/82, με την αιτιολογία ότι «δεν υφίστατο πλέον γι' αυτές δυνατότητα ασκήσεως ενδίκου μέσου» (αιτιολογική σκέψη 48 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Δεν είναι δυνατόν να μην υφίσταται δυνατότητα αμφισβητήσεως των ερεισμάτων της προσβαλλομένης αποφάσεως.

50 Πρώτον, κακώς η Επιτροπή επικαλείται με την προσβαλλόμενη απόφαση το δεδικασμένο που έχει πλέον η απόφαση CMB του Δικαστηρίου και η απόφαση CMB του Πρωτοδικείου. Κατά την προσφεύγουσα, για να αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου μία απόφαση του Δικαστηρίου πρέπει να αφορά τους ίδιους διαδίκους, τους ίδιους λόγους και, ιδίως, την ίδια πράξη (απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 1996, Τ-177/94 και Τ-377/94, Altmann κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-2041, σκέψεις 50 έως 52). Όμως, εν προκειμένω, η προσβαλλόμενη πράξη είναι διαφορετική από την απόφαση 93/82. Επιπλέον, «πολλοί λόγοι» δεν προβλήθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας σχετικά με την προσφυγή κατά της αποφάσεως 93/82. Τέλος, δεν μπορεί να γίνει δεκτή η άσχετη προς άλλα στοιχεία έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως βάσει της αποφάσεως 93/82, εκδοθείσας δώδεκα έτη προηγουμένως.

51 Δεύτερον, δεδομένου ότι το δίκαιο του ανταγωνισμού συνδέεται «θεμελιωδώς με το ποινικό δίκαιο» και δεδομένου ότι τα «θεμελιώδη δικαιώματα στο ποινικό δίκαιο […] ισχύουν στις διαδικασίες που καταλήγουν σε επιβολή προστίμων στο δίκαιο του ανταγωνισμού» (απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Ιουλίου 1999, C-199/92 P, Hüls κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-4287, σκέψη 150, σε συμφωνία με τη νομολογία

του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου), από τις «γενικές αρχές» και, ιδίως, από το άρθρο 49 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και το άρθρο 15 της Συμβάσεως των Ηνωμένων Εθνών περί αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων προκύπτει ότι πρέπει να εφαρμόζεται ο ευνοϊκότερος νόμος. Επομένως, σύμφωνα με την αρχή tempus regit actum, το κύρος της προσβαλλομένης πράξεως πρέπει να εξεταστεί σε συνάρτηση με τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που υφίστανται την ημερομηνία εκδόσεως της πράξεως αυτής. Όμως, το εφαρμοστέο δίκαιο εξελίχθηκε θεμελιωδώς ευνοϊκά έναντι της προσφεύγουσας από της εκδόσεως της αποφάσεως 93/82. Κατά την προσφεύγουσα, η αρχή της ασφαλείας δικαίου που επικαλείται η Επιτροπή δεν μπορούσε να εμποδίσει την Επιτροπή να λάβει υπόψη την εξέλιξη αυτή. Αντιθέτως, δυνάμει της αρχής nulla poena sine lege, «θεμελιωδώς συνδεομένης προς την αρχή της ασφαλείας δικαίου», καθώς και του άρθρου 7 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του άρθρου 49 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, της επιβάλλεται η υποχρέωση να λάβει υπόψη την εν λόγω εξέλιξη.

52 Τρίτον, διάφορα μεταγενέστερα της αποφάσεως 93/82 πραγματικά περιστατικά αποδεικνύουν τον εσφαλμένο χαρακτήρα των αρχικών κατηγοριών, τα οποία δεν μπορεί να αγνοεί η Επιτροπή.

53 Τέταρτον, η ασάφεια των αρχικών αιτιάσεων εμπόδισε την προσφεύγουσα να τις αμφισβητήσει.

54 Η Επιτροπή εκτιμά ότι δεν είναι βάσιμο κανένα από τα επιχειρήματα που προβάλλονται προς στήριξη του υπό κρίση λόγου. Κατά παράβαση των αρχών του δεδικασμένου και της ασφαλείας δικαίου, με τα επιχειρήματα αυτά τίθεται υπό αμφισβήτηση η λύση που έγινε δεκτή με την απόφαση CMB του Δικαστηρίου και την απόφαση CMB του Πρωτοδικείου και το κύρος των μη ακυρωθέντων τμημάτων της αποφάσεως 93/82, ιδίως εκείνων με τα οποία διαπιστώνεται η επίμαχη κατάχρηση.

Αμφισβητεί στη συνέχεια την ποινική φύση του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού και την προβαλλόμενη ευνοϊκή εξέλιξή του έναντι της προσφεύγουσας.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

55 Πρέπει να υπομνησθεί εκ προοιμίου ότι το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει τη θεμελιώδη σημασία που έχει τόσο στην κοινοτική έννομη τάξη όσο και στις εθνικές έννομες τάξεις η αρχή του σεβασμού του δεδικασμένου. Πράγματι, προς διασφάλιση τόσο της σταθερότητας του δικαίου και των εννόμων σχέσεων όσο και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης επιβάλλεται να μην μπορούν πλέον να αμφισβητηθούν δικαστικές αποφάσεις οι οποίες έχουν καταστεί αμετάκλητες, μετά την εξάντληση των προβλεπομένων ενδίκων μέσων ή μετά την εκπνοή των προθεσμιών που έχουν ταχθεί για την άσκηση αυτών των ενδίκων μέσων (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, C-224/01, Köbler, Συλλογή 2003, σ. I-10239, σκέψη 38, και της 16ης Μαρτίου 2006, C-234/04, Kapferer, Συλλογή 2006, σ. I-2585, σκέψη 20).

56 Η εκτίμηση επί πραγματικών και νομικών ζητημάτων έχει προσλάβει οριστικώς ισχύ δεδικασμένου, καθόσον τα ζητήματα αυτά όντως κρίθηκαν με δικαστική απόφαση και δεν θίγονται από τη μερική αναίρεση της αποφάσεως αυτής (απόφαση PVC II του Πρωτοδικείου, σκέψη 77 βλ., επίσης, επ' αυτού, απόφαση του Πρωτοδικείου της 28ης Φεβρουαρίου 2002, T-308/94, Cascades κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-813, σκέψη 70).

57 Κατά συνέπεια, τα πραγματικά ή νομικά ζητήματα τα οποία έχουν κριθεί ουσιαστικά ή οπωσδήποτε με την απόφαση CMB του Δικαστηρίου και την απόφαση CMB του Πρωτοδικείου, καθόσον δεν επηρεάζονται από τη μερική αναίρεση της αποφάσεως CMB του Πρωτοδικείου, καλύπτονται από το δεδικασμένο. Από αυτό προκύπτει ότι κανείς από τους διαδίκους στην υπόθεση που οδήγησε στην απόφαση CMB του

Δικαστηρίου, περιλαμβανομένων τόσο της προσφεύγουσας όσο και της Επιτροπής, δεν μπορεί να θέσει υπό αμφισβήτηση εκ νέου το προηγουμένως κριθέν.

58 Η εκ μέρους της προσφεύγουσας επίκληση της προαναφερθείσας αποφάσεως Altmann κ.λπ. κατά Επιτροπής δεν είναι ικανή να θέσει υπό αμφισβήτηση το συμπέρασμα αυτό. Πράγματι, όπως παρατηρεί εξάλλου η Επιτροπή, η εν λόγω απόφαση εκδόθηκε στο πλαίσιο ενστάσεως απαραδέκτου, ενώ το παραδεκτό της υπό κρίση προσφυγής δεν αμφισβητείται. Επομένως, δεν ασκεί συναφώς επιρροή η προαναφερθείσα απόφαση Altmann κ.λπ. κατά Επιτροπής, που εντάσσεται στο πλαίσιο μιας πάγιας νομολογίας κατά την οποία το δεδικασμένο εξ αποφάσεως του Δικαστηρίου δεν μπορεί να εμποδίζει το παραδεκτό ακόλουθης προσφυγής παρά μόνον αν οι δύο αυτές προσφυγές έχουν τους ίδιους διαδίκους, αφορούν το ίδιο αντικείμενο και στηρίζονται στην ίδια αιτία (βλ., επ' αυτού, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 19ης Σεπτεμβρίου 1985, 172/83 και 226/83, Hoogovens Groep κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 2831, σκέψη 9, και της 22ας Σεπτεμβρίου 1988, 358/85 και 51/86, Γαλλία κατά Κοινοβουλίου, Συλλογή 1988, σ. 4821, σκέψη 12 απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Μαρτίου 1990, Τ-28/89, Maindiaux κ.λπ. κατά ΟΚΕ, Συλλογή 1990, σ. II-59, σκέψη 23).

59 Πρέπει επίσης να υπομνησθεί ότι, δυνάμει της αρχής της ασφαλείας δικαίου, υπέρ των πράξεων των κοινοτικών οργάνων υφίσταται τεκμήριο νομιμότητας, οι πράξεις δε αυτές παράγουν έννομα αποτελέσματα εφόσον δεν έχουν ανακληθεί, ακυρωθεί κατόπιν προσφυγής ακυρώσεως ή κριθεί ανίσχυρες κατόπιν υποβολής προδικαστικού ερωτήματος ή κατόπιν ενστάσεως ελλείψεως νομιμότητας (απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Οκτωβρίου 2004, C-475/01, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλογή 2004, σ. I-8923, σκέψεις 18 επ.). Επιπλέον, η αρχή της ασφαλείας δικαίου εμποδίζει την αμφισβήτηση του αμετάκλητου χαρακτήρα των πράξεων των κοινοτικών οργάνων μετά την εκπνοή της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής κατά των πράξεων αυτών την οποία προβλέπει το άρθρο 230 ΕΚ, τούτο δε ακόμα και στο πλαίσιο ενστάσεως ελλείψεως νομιμότητας κατά των ως άνω πράξεων (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 30ής Ιανουαρίου 1997, C-178/95, Wiljo, Συλλογή 1997, σ. I-585, σκέψη 19, και της 15ης Φεβρουαρίου 2001, C-239/99, Nachi Europe, Συλλογή 2001, σ. I-1197, σκέψη 29 βλ., επίσης, επ' αυτού, απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Μαρτίου 1994, C-188/92, TWD, Συλλογή 1994, σ. I-833, σκέψη 16).

60 Έτσι, τα μη ακυρωθέντα τμήματα της αποφάσεως 93/82, τα οποία δεν είναι πλέον δεκτικά προσφυγής, αποτελούν οριστικά μέρος της κοινοτικής έννομης τάξεως και παράγουν όλα τα έννομα αποτελέσματά τους. Το ίδιο ισχύει, ιδίως, για τα χωρία της αποφάσεως 93/82 σχετικά με τη συμμετοχή της προσφεύγουσας στις διαπιστωθείσες καταχρήσεις, καθόσον η ακύρωση του προστίμου (δηλαδή μόνον των άρθρων 6 και 7 του διατακτικού της αποφάσεως 93/82) με την απόφαση CMB του Δικαστηρίου, για λόγους καθαρά διαδικαστικούς, δεν επηρεάζει το κύρος των εν λόγω χωρίων της αποφάσεως 93/82. Εξάλλου, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί το κύρος αυτό.

61 Από αυτό προκύπτει ότι το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι δεν προβλήθηκαν άλλοι λόγοι κατά τη διάρκεια της διαδικασίας σχετικά με την προσφυγή κατά της αποφάσεως 93/82 πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο. Πράγματι, η αποδοχή ενός τέτοιου επιχειρήματος θα ισοδυναμούσε με αμφισβήτηση, κατά παραβίαση της αρχής της ασφαλείας δικαίου, των τμημάτων της αποφάσεως 93/82 που έχουν καταστεί απρόσβλητα.

62 Από αυτό προκύπτει επίσης ότι δικαίως η Επιτροπή μπορούσε να στηρίξει την προσβαλλόμενη απόφαση στα μη ακυρωθέντα τμήματα της αποφάσεως 93/82 για να επιβάλει στην προσφεύγουσα πρόστιμο ως κύρωση λόγω των καταχρήσεων που διαπιστώνει η απόφαση αυτή.

63 Συναφώς, ούτε ο κανονισμός 4056/86 ούτε ο κανονισμός 17 αποκλείει ρητά την τυπικά χωριστή έκδοση, με δύο διαφορετικές νομικές βάσεις, δύο διαφορετικών πράξεων, ήτοι εκείνης που διαπιστώνει την παράβαση (στην περίπτωση του κανονισμού 4056/86, βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 1, αυτού) και εκείνης που επιβάλλει πρόστιμο (βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 2, του ίδιου κανονισμού).

64 Επιπλέον, δεν έχει σημασία ότι παρήλθαν δώδεκα έτη μεταξύ της εκδόσεως της αποφάσεως 93/82 και εκείνης της προσβαλλομένης αποφάσεως, καθόσον η τελευταία εκδόθηκε εντός της προθεσμίας παραγραφής που προβλέπει ο κανονισμός 2988/74.

65 Πρέπει επίσης να απορριφθεί το επιχείρημα της προσφεύγουσας, σχετικά με την προβαλλόμενη ποινική φύση του ουσιαστικού κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού και την αντίστοιχη υποχρέωση της Επιτροπής να λάβει υπόψη στην προσβαλλόμενη απόφαση την εξέλιξη που φέρεται να είναι ευνοϊκή υπέρ της προσφεύγουσας.

66 Πράγματι, η βάση στην οποία στηρίζεται το επιχείρημα αυτό είναι εσφαλμένη. Από το άρθρο 19, παράγραφος 4, του κανονισμού 4056/86 προκύπτει ότι ακόμα και τα πρόστιμα που επιβάλλονται κατ' εφαρμογήν της διατάξεως αυτής δεν έχουν ποινικό χαρακτήρα. Επιπλέον, έχει κριθεί ότι η αποτελεσματικότητα του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού θα επηρεαζόταν σοβαρά αν γινόταν δεκτή η άποψη ότι το δίκαιο του ανταγωνισμού υπάγεται στο ποινικό δίκαιο (βλ., επ' αυτού, απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Σεπτεμβρίου 2003, C-338/00 P, Volkswagen κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. I-9189, σκέψη 97). Πρέπει επιπλέον να σημειωθεί ότι η προαναφερθείσα απόφαση Hüls κατά Επιτροπής, την οποία επικαλείται η προσφεύγουσα, δεν ασκεί επιρροή συναφώς, διότι με την απόφαση αυτή το Δικαστήριο έκρινε μόνον ότι το τεκμήριο αθωότητας εφαρμοζόταν στις διαδικασίες περί παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού που ισχύουν στις επιχειρήσεις και που μπορούν να οδηγήσουν στην επιβολή προστίμων ή χρηματικών ποινών (σκέψη 150). Τέλος, διαπιστώνεται ότι η προσφεύγουσα δεν προβάλλει κανένα άλλο βάσιμο επιχείρημα προς στήριξη της απόψεώς της, η οποία πρέπει να απορριφθεί.

67 Επομένως, το επιχείρημα της προσφεύγουσας είναι απορριπτέο, χωρίς να χρειάζεται να εξεταστεί αν οι κανόνες ανταγωνισμού σε σχέση με τους οποίους διαπιστώθηκαν οι επίμαχες παραβάσεις και επιβλήθηκαν σχετικά πρόστιμα με την απόφαση 93/82 κατέστησαν ή όχι ευνοϊκότεροι υπέρ της προσφεύγουσας κατά τη διάρκεια του διαστήματος που διέρρευσε μεταξύ της αποφάσεως CMB του Δικαστηρίου, η οποία επικύρωσε την ανάλυση που ακολουθήθηκε στην απόφαση 93/82 όσον αφορά τη διαπίστωση των παραβάσεων, και της προσβαλλομένης αποφάσεως. Επικουρικώς, πρέπει να σημειωθεί ότι, ακόμα και αν υποτεθεί ότι το δίκαιο του ανταγωνισμού εξελίχθηκε ώστε να καταστεί ευνοϊκότερο για την προσφεύγουσα, πράγμα το οποίο η τελευταία ουδόλως αποδεικνύει, δεν μπορούν να θιγούν τα τμήματα της αποφάσεως 93/82 που διαπιστώνουν τις παραβάσεις και τη συμμετοχή της προσφεύγουσας σ' αυτές, διότι διαφορετικά προσβάλλεται η αρχή της ασφαλείας δικαίου και η αρχή του δεδικασμένου.

68 Όσον αφορά το επιχείρημα της προσφεύγουσας σχετικά με νέα πραγματικά περιστατικά μετά την απόφαση 93/82, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, ακόμα και αν υποτεθούν ως αποδειχθέντα τέτοια πραγματικά περιστατικά, αυτά δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη λόγω του δεδικασμένου, που επίσης ισχύει έναντι της Επιτροπής, και της ασφαλείας δικαίου, καθώς και λόγω του ότι οι περίπλοκες εκτιμήσεις της, ιδίως στον τομέα του ανταγωνισμού, πρέπει να εξετάζονται σε συνάρτηση μόνο με τα στοιχεία τα οποία αυτή διέθετε τον χρόνο κατά τον οποίο προέβη στη σχετική εκτίμηση (απόφαση του Πρωτοδικείου της 28ης Μαρτίου 2000, Τ-251/97, T. Port κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-1175, σκέψη 38).

69 Τέλος, το επιχείρημα σχετικά με την προβαλλόμενη ασάφεια των αρχικών αιτιάσεων, που στηρίζεται μόνο σε σχετικό ισχυρισμό, πρέπει επίσης να απορριφθεί, καθόσον η προσφεύγουσα δεν απέδειξε ότι η κατάστασή της θα ήταν διαφορετική αν οι αρχικές αιτιάσεις δεν ήταν ασαφείς κατά την άποψή της.

70 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι ο τρίτος λόγος πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του δευτέρου λόγου, που στηρίζεται σε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας

— Επιχειρήματα των διαδίκων

71 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι προσβλήθηκαν τα δικαιώματά της άμυνας διότι η Επιτροπή, παρά την τροποποίηση του ισχύοντος δικαίου επί «θεμελιωδών ζητημάτων», αρνήθηκε να συζητήσει το υποστατό των καταχρήσεων και περιόρισε τη συζήτηση στο πρόστιμο. Όμως, η προσφεύγουσα, δεδομένου ότι έλαβε μόνον «αντίγραφο για υποβολή σχολίων» της ΑΑ του 1990, δεν μπόρεσε να αμυνθεί όπως θα μπορούσε ένας άμεσος αποδέκτης της ανακοινώσεως αιτιάσεων και ενδεχόμενος υπόχρεος προς καταβολή προστίμου. Επομένως, δεδομένου ότι το Δικαστήριο ακύρωσε το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα με την απόφαση 93/82 με την αιτιολογία ότι η ΑΑ του 1990 δεν απευθυνόταν σ' εκείνην, εναπόκειτο στην Επιτροπή να κινήσει εκ νέου τη διαδικασία στο σύνολό της, αποστέλλοντας «πλήρη» ανακοίνωση αιτιάσεων στην προσφεύγουσα, που να της παρέχει δηλαδή τη δυνατότητα να συζητήσει τις παραβάσεις που διαπιστώθηκαν με την απόφαση

93/82. Επομένως, η ΑΑ του 2003 δεν εκπλήρωσε την αποστολή της, που συνίσταται στην παροχή όλων των αναγκαίων στοιχείων στις επιχειρήσεις για να μπορούν να αμυνθούν προσηκόντως πριν η Επιτροπή λάβει οριστική απόφαση (απόφαση του Δικαστηρίου της 31ης Μαρτίου 1993, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 και C-125/85 έως C-129/85, Ahlström Osakeyhtiö κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-1307, I-1594, σκέψη 42).

72 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η προσφεύγουσα, σε αντίθεση προς μιαν άλλη επιχείρηση που προσέβαλε την απόφαση 93/82 η οποία απευθυνόταν επίσης σ' αυτήν, επέλεξε να επικαλεστεί τα επιχειρήματα αυτά στο πλαίσιο της διαδικασίας που συνδέεται με την προσφυγή κατά της αποφάσεως 93/82 μόνον όσον αφορά το πρόστιμο, αποδεικνύοντας με τον τρόπο αυτό ότι θεώρησε ότι είχε αμυνθεί λυσιτελώς κατά τη σχετική περίοδο όσον αφορά τη διαπίστωση των παραβάσεων. Υποστηρίζει στη συνέχεια ότι η αρχή της ασφαλείας δικαίου εμποδίζει την προσφεύγουσα να προβάλει τα επιχειρήματα αυτά στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας και επικαλείται συναφώς την απόφαση PVC II του Δικαστηρίου (σκέψη 73), κατά την οποία η διαδικασία που αποβλέπει στην αντικατάσταση ακυρωθείσας πράξεως μπορεί να επαναλαμβάνεται από το συγκεκριμένο σημείο κατά το οποίο συνέβη η παρανομία. Η αρχή αυτή έχει εφαρμογή κατά μείζονα λόγο στην υπό κρίση υπόθεση, διότι η απόφαση 93/82 ακυρώθηκε με την απόφαση CMB του Δικαστηρίου μόνον κατά το μέρος που αφορά τα πρόστιμα. Σημειώνει τέλος ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, η αρχική παράβαση ουσιώδους τύπου καλύφθηκε, διότι η προσφεύγουσα υπήρξε αποδέκτης της ΑΑ του 2003 που την πληροφορούσε ότι ήταν δυνατό να επιβληθεί πρόστιμο ατομικά στην ίδια.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

73 Με τον υπό κρίση λόγο η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι το γεγονός ότι η ίδια ήταν πλήρως σε θέση να αμφισβητήσει το υποστατό των παραβάσεων κατά τη διάρκεια της διαδικασίας που αφορά την προσφυγή κατά της αποφάσεως 93/82, αλλά όχι, όπως διατείνεται, κατά τη διάρκεια της προηγηθείσας της εκδόσεως της εν λόγω αποφάσεως

διοικητικής διαδικασίας, συνιστά προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας που προηγήθηκε της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως.

74 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η προσφεύγουσα ερωτήθηκε πώς θα μπορούσε να αμυνθεί καλύτερα αν ήταν άμεσος αποδέκτης της ΑΑ του 1990, σε σχέση με την άμυνά της μέσω της Cewal, ως μέλος της ναυτιλιακής διασκέψεως. Όμως, η προσφεύγουσα δεν έδωσε καμία πειστική απάντηση. Περιορίστηκε να επικαλεστεί τη συμβιβαστική στάση την οποία, κατ' αυτήν, επιδείκνυε στο πλαίσιο κάθε αμυντικού ισχυρισμού μια επαγγελματική ένωση της οποίας τα μέλη, όντας ανταγωνιστές, είχαν διαφορετικά ή και αντικρουόμενα συμφέροντα. Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι ένα τόσο γενικό επιχείρημα δεν μπορεί να είναι αρκετό εν προκειμένω, καθόσον ήταν ακριβώς προς το συμφέρον όλων των μελών της Cewal, χωρίς εξαίρεση, να αμφισβητήσουν την ύπαρξη των παραβάσεων που διαπίστωσε η Επιτροπή με την ΑΑ του 1990.

75 Πάντως, στην προσφεύγουσα εναπόκειται να αποδείξει με απτά στοιχεία ότι η κατάστασή της θα διέφερε, δηλαδή ότι η απόφαση 93/82 θα είχε διαφορετικό περιεχόμενο όσον αφορά τη διαπίστωση των καταχρήσεων που της προσάπτονται, αν η εταιρία αυτή ήταν σε θέση να προβάλει τις παρατηρήσεις της όχι ως αποδέκτης αντιγράφου της ΑΑ του 1990, αλλά ως άμεσος αποδέκτης της εν λόγω ανακοινώσεως αιτιάσεων. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η προσφεύγουσα είχε κληθεί επισήμως όχι μόνο να υποβάλει τις γραπτές παρατηρήσεις της επί της ΑΑ του 1990, δυνατότητα από την οποία όντως επωφελήθηκε, αλλά και να μετάσχει στη διοικητική ακρόαση, που πραγματοποιήθηκε παρουσία της στις 22 Οκτωβρίου 1990.

76 Εν πάση περιπτώσει, ακόμα και αν υποτεθεί ότι η προσφεύγουσα δεν μπόρεσε να αμυνθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο όσον αφορά τη διαπίστωση των παραβάσεων κατά τη διάρκεια της αρχικής διοικητικής διαδικασίας, πράγμα το οποίο δεν αποδεικνύει, η εταιρία αυτή δεν μπορεί να επικαλείται βασίμως την ως άνω προβαλλόμενη προσβολή των δικαιωμάτων της άμυνας στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, διότι η απόφαση 93/82, όσον αφορά τη διαπίστωση των παραβάσεων, έχει

καταστεί απρόσβλητη. Πρέπει να υπομνησθεί, πράγματι (βλ. σκέψεις 59 έως 61 ανωτέρω), ότι η αρχή της ασφαλείας δικαίου εμποδίζει την εκ νέου αμφισβήτηση των μη ακυρωθέντων τμημάτων της αποφάσεως 93/82.

77 Εξάλλου, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η ΑΑ του 2003 κατονομάζει την προσφεύγουσα ως υπόχρεο καταβολής του προστίμου. Η προσφεύγουσα απάντησε διά μακρών στο σχετικό έγγραφο, αμφισβητώντας τις παραβάσεις όσον αφορά τη διαπίστωση της διαπράξεώς τους, χωρίς, ωστόσο, να επικαλεστεί το παραμικρό επιχείρημα που να έχει κάποια οποιαδήποτε σχέση με τον υπό κρίση λόγο. Οι αιτιάσεις που διατύπωσε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση ταυτίζονται απολύτως προς τις περιλαμβανόμενες στην ΑΑ του 2003 (οι οποίες με τη σειρά τους ταυτίζονται προς τις περιλαμβανόμενες στην απόφαση 93/82). Η προσφεύγουσα μετέσχε επιπλέον σε ακρόαση ενώπιον του συμβούλου ακροάσεων. Στην προσφεύγουσα προτάθηκε επίσης η πρόσβαση στον φάκελο. Επομένως, τυπικά μπόρεσε να ασκήσει τα δικαιώματά της άμυνας. Συνεπώς, αντίθετα προς όσα διατείνεται η προσφεύγουσα, η ΑΑ του 2003 εκπλήρωσε απολύτως την αποστολή της.

78 Όσον αφορά, τέλος, την προβαλλόμενη προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας της προσφεύγουσας, την οποία επικαλείται στο πλαίσιο του πρώτου λόγου, που απορρέει από το γεγονός ότι η προσφεύγουσα δεν ήταν σε θέση να εξεύρει παλαιά έγγραφα ή πρώην υπαλλήλους της λόγω του χρόνου που διέρρευσε από την απόφαση 93/82 (βλ. σκέψη 17 ανωτέρω), πρέπει να θεωρηθεί ότι η προσφεύγουσα δεν αποδεικνύει μια τέτοια προσβολή ούτε εκθέτει με ακρίβεια τα έγγραφα ή τις μαρτυρίες που θα μπορούσαν να στηρίξουν τους σχετικούς ισχυρισμούς. Πρέπει να υπομνησθεί, κατά τα λοιπά, ότι η προσφεύγουσα δεν έκανε χρήση της δυνατότητας που της προσφέρθηκε να μελετήσει τον διοικητικό φάκελο (αιτιολογική σκέψη 49 της προσβαλλομένης αποφάσεως), ενώ, όπως εξέθεσε η Επιτροπή κατά τη διάρκεια της επ' ακροατηρίου συζητήσεως, σ' αυτόν περιλαμβάνονταν όλα τα σχετικά έγγραφα. Εν πάση περιπτώσει, όπως φαίνεται, τα έγγραφα που φέρονται να λείπουν και στα οποία αναφέρεται η προσφεύγουσα αφορούν το υποστατό των καταχρήσεων. Όμως, δεδομένου ότι αυτές διαπιστώθηκαν οριστικά με την απόφαση 93/82, το υποστατό τους δεν μπορεί να αμφισβητηθεί εκ νέου, διότι άλλως θίγονται οι αρχές του δεδικασμένου και της ασφαλείας δικαίου.

79 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο δεύτερος λόγος πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του τετάρτου λόγου, που στηρίζεται σε ανεπαρκή αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

80 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει κατ' ουσίαν ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη, διότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ούτε τη δεσπόζουσα θέση της Cewal, ούτε την ύπαρξη κάποιας από τις τρεις καταχρήσεις που επικαλέστηκε, αλλ' ούτε και τα περιοριστικά αποτελέσματά τους στην αγορά υπό την έννοια του άρθρου 82 ΕΚ. Επιπλέον, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν παρέχει στο Πρωτοδικείο τη δυνατότητα να ελέγξει το βάσιμο και το ύψος του προστίμου στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας.

81 Η Επιτροπή απαντά κατ' ουσίαν ότι ο υπό κρίση λόγος, που συνδέεται με τον δεύτερο και ταυτίζεται με τον τρίτο, πρέπει να απορριφθεί. Με τον λόγο αυτό ζητείται να επανεξεταστεί, με τρόπο που αγνοεί κατάφωρα τις προβλεπόμενες προθεσμίες ασκήσεως προσφυγής, τις αρχές της ασφαλείας δικαίου και του δεδικασμένου, όχι μόνον το βάσιμο των μη ακυρωθέντων τμημάτων της αποφάσεως 93/82, αλλά και τα μέρη των καλυπτόμενων από το δεδικασμένο αποφάσεων CMB του Δικαστηρίου και CMB του Πρωτοδικείου με τα οποία απορρίφθηκαν οι λόγοι που προβλήθηκαν προς ακύρωση των διαπιστώσεων της αποφάσεως 93/82 όσον αφορά τις καταχρήσεις της προσφεύγουσας.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

82 Κατά πάγια νομολογία, η υποχρέωση αιτιολογήσεως αποτελεί ουσιώδη τύπο που πρέπει να διακρίνεται από τη βασιμότητα της αιτιολογίας, που συνδέεται με το κύρος επί της ουσίας της επίδικης πράξεως. Στο πλαίσιο αυτό, η αιτιολογία που επιβάλλει το άρθρο 253 ΕΚ πρέπει να προσαρμόζεται στη φύση της οικείας πράξεως και να παραθέτει κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο τη συλλογιστική της κοινοτικής αρχής που εκδίδει την πράξη, ώστε οι μεν ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους λόγους

που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου, το δε αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να μπορεί να ασκήσει τον έλεγχό του (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Μαρτίου 1985, 296/82 και 318/82, Κάτω Χώρες και Leeuwarder Papierwarenfabriek κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 809, σκέψη 19, και της 19ης Σεπτεμβρίου 2002, C-114/00, Ισπανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-7657, σκέψη 62). Προκειμένου περί αποφάσεως εκδιδόμενης κατ' εφαρμογήν του άρθρου 82 ΕΚ, η αρχή αυτή επιβάλλει η προσβαλλόμενη απόφαση να αναφέρει τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία εξαρτάται η νομική δικαιολόγηση του μέτρου και τις εκτιμήσεις στις οποίες στηρίχθηκε η απόφασή της (βλ., επ' αυτού, απόφαση του Πρωτοδικείου της 30ής Ιανουαρίου 2007, Τ-340/03, France Télécom κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. II-107 σκέψη 57, η οποία δεν έχει αναιρεθεί επί του σημείου αυτού).

83 Στην πραγματικότητα, ο υπό εξέταση λόγος στηρίζεται στην υποθετική κρίση ότι η Επιτροπή όφειλε να επανεξετάσει την υπόθεση όσον αφορά τη διαπίστωση των παραβάσεων. Όμως, η προσβαλλόμενη απόφαση είναι απόφαση επιβάλλουσα πρόστιμο υπό την έννοια του άρθρου 19, παράγραφος 2, του κανονισμού 2988/74 (βλ. σκέψη 22 ανωτέρω). Η σχετική με το πρόστιμο απαιτούμενη αιτιολογία παρέχεται με τις αιτιολογικές σκέψεις 67 έως 111 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Επιπλέον, η μέθοδος που ακολούθησε η Επιτροπή στο πλαίσιο της προσβαλλομένης αποφάσεως, που συνίσταται στο ότι αυτή, για να επιβάλει το πρόστιμο, στηρίχθηκε στα μέρη εκείνα της αποφάσεως 93/82 που δεν ακυρώθηκαν και κατέστησαν απρόσβλητα, καθόσον με αυτά διαπιστώνονται καταχρήσεις, θεωρήθηκε σαφώς ως βάσιμη στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του τρίτου λόγου. Εξάλλου, είναι σαφές ότι η Επιτροπή επεξήγησε επαρκώς τη μέθοδο αυτή. Πράγματι, από την ανάγνωση της προσβαλλομένης αποφάσεως (αιτιολογικές σκέψεις 17 και 41) και, κατά τα λοιπά, της ΑΑ του 2003 (ιδίως της αιτιολογικής σκέψεως 27) προκύπτει ότι, όσον αφορά το υποστατό των καταχρήσεων της προσφεύγουσας, η Επιτροπή απλώς αναφέρθηκε στα τμήματα της αποφάσεως που διαπιστώνουν τις ως άνω παραβάσεις, περίληψη των οποίων περιλαμβάνει η προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 21 έως 40). Η Επιτροπή εξέθεσε επίσης με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 42 έως 46) ότι αυτά τα μη ακυρωθέντα τμήματα της αποφάσεως 93/82 κατέστησαν απρόσβλητα δυνάμει των αρχών της ασφαλείας δικαίου και του δεδικασμένου.

84 Επομένως, είναι αναμφισβήτητο ότι η προσφεύγουσα μπόρεσε να λάβει γνώση όλων των αιτιολογιών της προσβαλλομένης αποφάσεως. Διαπιστώνεται ακόμη ότι το Πρωτοδικείο ήταν πλήρως σε θέση να ασκήσει έλεγχο νομιμότητας της προσβαλλομένης αποφάσεως.

85 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι επαρκώς αιτιολογημένη.

86 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο τέταρτος λόγος πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του επικουρικού αιτήματος περί μειώσεως του επιβληθέντος προστίμου

Επί του πέμπτου λόγου, που στηρίζεται στο το πρόστιμο δημιούργησε δυσμενείς διακρίσεις

— Επιχειρήματα των διαδίκων

87 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η επιβολή του συνόλου σχεδόν του προστίμου δημιουργεί δυσμενείς διακρίσεις. Θα έπρεπε να επιβληθεί επίσης πρόστιμο στην Compagnie maritime du Congo (στο εξής: CMDC), πρώην Compagnie maritime zaïroise (στο εξής: CMZ), η οποία, κατ' εφαρμογήν του συστήματος κατανομής των εμπορευμάτων που προβλέπει το άρθρο 3, στοιχείο ε΄, του κανονισμού 4056/86, επωφελήθηκε περισσότερο από άλλους από τις καταχρήσεις διότι είχε το μεγαλύτερο μερίδιο από τα σχετικά έσοδα. Κατά τα λοιπά, δεν είναι πειστικές οι αιτιολογίες των οποίων γίνεται επίκληση στην προσβαλλόμενη απόφαση, ήτοι το γεγονός ότι ο πρόεδρος και ο γενικός γραμματέας της Cewal ανήκαν στη διευθυντική ομάδα της προσφεύγουσας, το ότι η γενική γραμματεία της Cewal βρισκόταν στο ίδιο κτίριο με εκείνο της προσφεύγουσας ή οι πρακτικές που φέρονται να στήριξαν την υπεροχή της προσφεύγουσας. Η Cewal ήταν μια οντότητα διαφορετική από τα μέλη της και όλες οι αποφάσεις της λαμβάνονταν με ομοφωνία ή με πλειοψηφία των δύο τρίτων των μελών της. Δεν είναι πειστική ούτε η αιτιολογία σχετικά με την εκ μέρους της προσφεύγουσας απόκτηση του ελέγχου της Dafra-Lines και της Deutsche Afrika Linien-Woermann

Linie. Πράγματι, οι ημερομηνίες αποκτήσεως του ελέγχου αυτού δεν συμπίπτουν με την περίοδο κατά την οποία διαπράχθηκαν οι προβαλλόμενες καταχρήσεις. Όσον αφορά την πώληση ή τη μεταφορά δικαιωμάτων από τη CMZ στην προσφεύγουσα ή στην Cewal, επρόκειτο απλώς για συμφωνίες μικρής διάρκειας μεταξύ προσφεύγουσας και CMZ, κατά τη διάρκεια των οποίων η τελευταία συνέχισε να ασκεί πλήρως τον ρόλο της του θαλάσσιου επιχειρηματία. Η CMZ χρησιμοποίησε εκ νέου τα δικά της πλοία το 1993. Κατά τα λοιπά, η πρακτική αυτή ακολουθήθηκε μετά το πέρας των προβαλλομένων καταχρήσεων. Το χρονικό διάστημα κατά το οποίο διαπράχθηκαν οι καταχρήσεις, η CMZ λειτουργούσε τακτική γραμμή θαλάσσιων μεταφορών. Τέλος, η CMDC ήταν το μοναδικό μέλος της Cewal που εξακολουθούσε να ασκεί δραστηριότητες στα δρομολόγια Ευρώπης-Ζαΐρ (νυν Δημοκρατίας του Κογκό). Επιπλέον, η άποψη της Επιτροπής κατά την οποία η προσφεύγουσα είχε τις περισσότερες ευθύνες στο πλαίσιο της Cewal και οι ενέργειές της είχαν ιδιαίτερα σημαντικό αντίκτυπο στην αγορά είναι αντίθετη προς την πρακτική της Επιτροπής και τη θεωρία της συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως. Τέλος, κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, η CMDC δεν βρισκόταν στη δυσχερή οικονομική κατάσταση που δικαιολογούσε τη μη επιβολή προστίμου από την Επιτροπή με την απόφαση 93/82, ενώ αντιθέτως η προσφεύγουσα αντιμετώπιζε τέτοιες δυσχέρειες.

88 Υπό τις συνθήκες αυτές, η «μόνη δικαιολογία», που δίδεται με την αιτιολογική σκέψη 88 της προσβαλλομένης αποφάσεως, προς στήριξη της μη επιβολής προστίμου στη CMDC, κατά την οποία κανένα άλλο μέλος της Cewal «δεν μπορούσε να επικαλεστεί μια κατάσταση ίδια με εκείνη [της] CMZ […] [που] έχασε τα πλοία της και δεν ασχολείτο πλέον με τις θαλάσσιες μεταφορές», δεν είναι πειστική. Αντιθέτως, η προσφεύγουσα είναι εκείνη η οποία βρίσκεται σήμερα σε μια τέτοια κατάσταση κατά την οποία ούτε πλοία έχει ούτε μπορεί να ασχολείται με τις θαλάσσιες μεταφορές. Επομένως, η συλλογιστική της Επιτροπής δικαιολογεί, αντιθέτως, την επιβολή του προστίμου στη CMDC και όχι στην προσφεύγουσα.

89 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει επιπλέον ότι η Επιτροπή δέχθηκε ότι έλαβε το έτος 2003 ως σημείο αναφοράς για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, αντί του 1992. Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή όφειλε να εξετάσει αν το πρόστιμο δημιουργούσε δυσμενείς διακρίσεις το 2004 και να λάβει υπόψη το γεγονός ότι η CMDC ασκεί

σήμερα τις δραστηριότητές της στον σχετικό τομέα και δεν αντιμετωπίζει πλέον τις δυσχέρειες που οδήγησαν την Επιτροπή να μην της επιβάλει πρόστιμο με την απόφαση 93/82.

90 Ομοίως, η Επιτροπή δεν μπορεί βασίμως να επικαλείται την απόφαση CMB του Πρωτοδικείου, που αφορά την κατάσταση το 1992, προς απόρριψη της αιτιάσεως σχετικά με την ίση μεταχείριση. Αντιθέτως, εφαρμοζόμενη στην περίπτωση της προσφεύγουσας το 2004, η σκέψη 237 της αποφάσεως CMB του Πρωτοδικείου θα έπρεπε να οδηγήσει σε απαλλαγή της προσφεύγουσας από κάθε πρόστιμο, διότι η τελευταία δεν ασκεί πλέον τη σχετική οικονομική δραστηριότητα.

91 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα αυτά.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

92 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως υφίσταται μόνον οσάκις παρόμοιες καταστάσεις αντιμετωπίζονται κατά τρόπο διαφορετικό ή διαφορετικές καταστάσεις αντιμετωπίζονται κατά τον ίδιο τρόπο, εκτός αν η μεταχείριση αυτή δικαιολογείται αντικειμενικά (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 29ης Νοεμβρίου 2005, T-62/02, Union Pigments κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-5057, σκέψεις 155 και 156 της 6ης Δεκεμβρίου 2005, T-48/02, Brouwerij Haacht κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-5259, σκέψη 108, και της 5ης Δεκεμβρίου 2006, T-303/02, Westfalen Gassen Nederland κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-4567, σκέψη 152).

93 Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα διατείνεται ότι υπέστη δυσμενείς διακρίσεις σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις μέλη της Cewal, ειδικότερα σε σχέση με τη CMDC, στην οποία

δεν επιβλήθηκε πρόστιμο, μολονότι αυτή, όπως υποστηρίζεται, βρισκόταν κατά τον κρίσιμο χρόνο σε κατάσταση παρόμοια με τη δική της όταν εκδόθηκε η απόφαση 93/82.

94 Συναφώς, το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι, όταν μια επιχείρηση έχει παραβεί με τη συμπεριφορά της το άρθρο 82 ΕΚ, δεν μπορεί να αποφύγει την επιβολή κυρώσεως για τον λόγο ότι δεν έχει επιβληθεί πρόστιμο σε άλλους επιχειρηματίες, όταν μάλιστα, όπως εν προκειμένω, η περίπτωση των επιχειρηματιών αυτών δεν έχει έρθει ενώπιον του κοινοτικού δικαστή (βλ., όσον αφορά επιχειρήσεις που παρέβησαν το άρθρο 81 ΕΚ, αποφάσεις Ahlström Osaheyhtiö κ.λπ. κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα, σκέψη 197 Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied και Technische Unie κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα, σκέψη 430, και Peróxidos Orgánicos κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα, σκέψη 77).

95 Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να θεωρηθεί ότι, κατά την άσκηση της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας κατ' εφαρμογήν του άρθρου 21 του κανονισμού 4056/86, υπό την έννοια του άρθρου 229 ΕΚ, το Πρωτοδικείο δεν οφείλει να μειώσει το ύψος του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα για να λάβει υπόψη την προβαλλόμενη δυσμενή διάκριση σε βάρος της τελευταίας σε σχέση με τη CMDC.

96 Συγκεκριμένα, αφενός, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η προσφεύγουσα και η CMZ βρίσκονταν σε παρόμοιες καταστάσεις κατά τον χρόνο της εκδόσεως της αποφάσεως 93/82. Συναφώς, αρκεί να υπομνησθεί ότι ο βαθμός συμμετοχής της προσφεύγουσας στις παραβάσεις ήταν σημαντικότερος. Επιπλέον, η οικονομική και εμπορική κατάσταση της CMZ ήταν σαφώς διαφορετική από εκείνη της προσφεύγουσας κατά τον χρόνο της εκδόσεως της αποφάσεως 93/82, οπότε η Επιτροπή δεν παραβίασε την αρχή της ισότητας επιβάλλοντας υψηλότερο πρόστιμο στην προσφεύγουσα έναντι των άλλων μελών της Cewal και μη επιβάλλοντας πρόστιμο στη CMZ.

97 Αφετέρου, η ομοιότητα των καταστάσεων την οποία επικαλείται η προσφεύγουσα στο πλαίσιο του παρόντος λόγου συνδέεται με μια μεταβολή της δικής της καταστάσεως, που επήλθε ύστερα από τη διαπίστωση των παραβάσεων με την απόφαση 93/82. Όμως, μια τέτοια μεταβολή δεν μπορούσε να ληφθεί υπόψη με την προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία αποσκοπεί στην επιβολή οικονομικών κυρώσεων για τις παραβάσεις που διαπιστώθηκαν οριστικά με την απόφαση 93/82. Η Επιτροπή ήταν υποχρεωμένη να λάβει υπόψη τη νέα κατάσταση της προσφεύγουσας μόνον όσον αφορά την τήρηση του ανωτάτου ορίου του 10 % του κύκλου εργασιών, υπό την έννοια του άρθρου 19, παράγραφος 2, του κανονισμού 4056/86, που πραγματοποιήθηκε κατά τη χρήση που προηγήθηκε της προσβαλλομένης αποφάσεως, πράγμα το οποίο εξάλλου έπραξε η Επιτροπή (αιτιολογική σκέψη 111 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

98 Επομένως, ο πέμπτος λόγος πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του έκτου λόγου, που στηρίζεται σε παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας κατά την επιβολή του προστίμου

— Επιχειρήματα των διαδίκων

99 Προς στήριξη του υπό κρίση λόγου, η προσφεύγουσα προβάλλει κατ' ουσίαν τέσσερις αιτιάσεις.

100 Πρώτον, οι διαπιστωθείσες παραβάσεις δεν είναι σοβαρές. Συναφώς, το μερίδιο της αγοράς της Cewal μειώθηκε, αυξηθέντος εκείνου του ανταγωνιστή της την περίοδο κατά την οποία διαπράχθηκαν οι καταχρήσεις, η Cewal κατηγορήθηκε ότι είχε πολύ χαμηλές τιμές, και όχι πολύ υψηλές, η δε σχετική αγορά ήταν «μικροσκοπική».

101 Δεύτερον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, λόγω της εκ διαμέτρου αντίθετης συνήθους πρακτικής της Επιτροπής και της νομολογίας, λόγω του καινοφανούς χαρακτήρα και μόνο που είχε η καταδίκη λόγω καταχρήσεως συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως έπρεπε να επιβληθεί μόνον ένα συμβολικό πρόστιμο. Η προσφεύγουσα τονίζει επίσης τον μέχρι σήμερα καινοφανή χαρακτήρα των προβαλλομένων καταχρήσεων, ήτοι, κατ' ουσίαν, ότι η κατάχρηση που συνδέεται προς τη συμφωνία με τον Ogefrem ήταν η πρώτη περίπτωση καταχρήσεως με μορφή πιέσεως ασκουμένης επί αλλοδαπής κυβερνήσεως και ότι η κατάχρηση που συνδέεται με την πρακτική «fighting ships» συνεπάγεται επέκταση της εννοίας των επιθετικών τιμών και ότι από τις εκπτώσεις πίστεως ανακύπτει ένα νέο πρόβλημα ερμηνείας του κανονισμού 4056/86.

102 Τρίτον, η προσφεύγουσα συνεργάστηκε με την Επιτροπή ως μέλος της Cewal. Η Cewal έπαυσε τις καταχρήσεις πολλούς μήνες πριν από την αποστολή της ΑΑ του 1990 και επιχείρησε επίσης ενεργά να παράσχει την αρωγή της στην Επιτροπή στο πλαίσιο της συγκρούσεως μεταξύ των νομοθεσιών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, του Οργανισμού Οικονομικού Συνεργασίας και Αναπτύξεως (ΟΟΣΑ) και των χωρών της δυτικής και κεντρικής Αφρικής. Αυτή η επίδειξη συνεργασίας έπρεπε να θεωρηθεί ως ελαφρυντική περίσταση δυνάμει των κατευθυντήριων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές).

103 Τέταρτον, τέλος, ο υπολογισμός του προστίμου σε συνάρτηση με τη διάρκεια των παραβάσεων είναι εσφαλμένος. Δεδομένου ότι η διάρκεια των καταχρήσεων «[κυμαινόταν] μεταξύ ενός και ημίσεος έτος και δύο ετών και άνω», η προσφεύγουσα δεν αντιλαμβάνεται γιατί η Επιτροπή αύξησε χωρίς δικαιολογία το πρόστιμο κατά 15 ή 20 % ανάλογα με τις καταχρήσεις, ήδη από το πρώτο έτος των παραβάσεων, δηλαδή «σαφώς πολύ εντονότερα» από όσο θα δικαιολογούσαν η πρακτική της Επιτροπής και οι κατευθυντήριες γραμμές.

104 Η Επιτροπή αντικρούει τα επιχειρήματα αυτά.

105 Όσον αφορά, πρώτον, τη σοβαρότητα των καταχρήσεων, η Επιτροπή εκτιμά ότι η συρρίκνωση του μεριδίου της αγοράς της Cewal την περίοδο κατά την οποία διαπράχθηκαν οι παραβάσεις, παράλληλα με την αντίστοιχη αύξηση του ανταγωνιστή, δεν μπορεί να θέσει υπό αμφισβήτηση την εκτίμησή της, που βασίζεται κυρίως όχι στο μερίδιο της αγοράς της Cewal, αλλά σε πολλά άλλα στοιχεία, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται το ύψος των συνήθων ναύλων, που ίσχυαν εκτός της πρακτικής «fighting ships», οι οποίοι ήταν μεγαλύτεροι από το κόστος που βάρυνε τα μέλη και αποτελούσαν ένδειξη περί χαμηλού επιπέδου ανταγωνισμού. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, εν πάση περιπτώσει, η απόφαση CMB του Πρωτοδικείου επιβεβαίωσε το ότι οι επίμαχες παραβάσεις ήταν σοβαρές.

106 Όσον αφορά, δεύτερον, τον καινοφανή χαρακτήρα της νέας καταδίκης λόγω της καταχρήσεως συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως την οποία διαπίστωσε η απόφαση 93/82 και την, κατά τη νομολογία, εντεύθεν απορρέουσα απαγόρευση επιβολής προστίμου, η Επιτροπή υπενθυμίζει καταρχάς την απόφαση CMB του Πρωτοδικείου, κατά την οποία βασίμως δεν ελήφθη υπόψη ο εν λόγω προβαλλόμενος χαρακτήρας της εννοίας της συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως, καθόσον ο σκοπός των προσαπτομένων καταχρήσεων δεν έχει κανένα καινοφανές στοιχείο στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού. Η Επιτροπή υπενθυμίζει επίσης ότι η απόφαση CMB του Δικαστηρίου σαφώς απέκλεισε το ενδεχόμενο οι πρακτικές τις οποίες καταδίκασε η απόφαση 93/82 να αποτελούν μια νέα καταχρηστική πρακτική.

107 Όσον αφορά, τρίτον, το επιχείρημα της προσφεύγουσας σχετικά με την προβαλλόμενη επίδειξη συνεργασίας και, προεχόντως, το γεγονός ότι η Cewal έπαυσε ταχέως τις καταχρήσεις, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι κατευθυντήριες γραμμές αναφέρονται αποκλειστικά στην πρακτική της Επιτροπής στον τομέα των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, και όχι στα πρόστιμα που επιβάλλονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 19, παράγραφος 2, του κανονισμού 4056/86. Ακόμα και αν υποτεθεί, ωστόσο, ότι είναι δυνατή μια κατ' αναλογία εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών εν προκειμένω, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλείται την ελαφρυντική περίσταση στην υπό κρίση υπόθεση, καθόσον η εκούσια παύση της παραβάσεως πριν από την κίνηση της έρευνας της Επιτροπής είχε ήδη επαρκώς ληφθεί υπόψη κατά τον υπολογισμό της διάρκειας της παραβατικής περιόδου και καθόσον μια επιχείρηση δεν μπορεί να επικαλείται την τρίτη περίπτωση του σημείου των κατευθυντήριων γραμμών παρά μόνον αν η παύση της παραβατικής

συμπεριφοράς της υποκινήθηκε από παρεμβάσεις της Επιτροπής (απόφαση του Πρωτοδικείου της 29ης Απριλίου 2004, Τ-236/01, Τ-239/01, Τ-244/01 έως Τ-246/01, Τ-251/01 και Τ-252/01, Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-1181, σκέψη 341). Όσον αφορά το επιχείρημα σχετικά με την αρωγή την οποία παρέσχε η προσφεύγουσα στην Επιτροπή στο πλαίσιο της συγκρούσεως των νομοθεσιών, η Επιτροπή αρνείται κάτι τέτοιο, επικαλούμενη την απόφαση CMB του Πρωτοδικείου.

108 Όσον αφορά, τέλος, το επιχείρημα της προσφεύγουσας σχετικά με τη διάρκεια των παραβάσεων, η Επιτροπή εκτιμά ότι, ακόμα και αν υποτεθεί ότι έχουν εφαρμογή οι κατευθυντήριες γραμμές, κατ' εφαρμογήν του σημείου 1 Β των κατευθυντήριων γραμμών η αύξηση του προστίμου θα μπορούσε να φθάσει μέχρι 50 % σε περίπτωση παραβάσεων μέσης διάρκειας (γενικά, από ένα έως πέντε έτη), πράγμα το οποίο επιτρέπει αύξηση κατά 10 % ετησίως, περιλαμβάνοντας έτσι τους δώδεκα πρώτους μήνες παραβάσεως. Η Επιτροπή εκθέτει περαιτέρω ότι τέτοιες αυξήσεις εντάσσονται στο πλαίσιο της πάγιας πρακτικής της.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

109 Εισαγωγικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, οι κατευθυντήριες γραμμές ισχύουν κατ' αναλογία στις παραβάσεις των κανόνων περί μεταφορών που διαπιστώνονται και τιμωρούνται κατ' εφαρμογήν του κανονισμού 4056/86 και, επομένως, στην υπό κρίση υπόθεση (αποφάσεις του Πρωτοδικείου CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα, σκέψη 242 της 11ης Δεκεμβρίου 2003, Τ-66/99, Μινωικές Γραμμές κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-5515, σκέψη 270, και Τ-65/99, Γραμμές Στρίντζη κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-5433, σκέψη 158 βλ. επίσης, επ' αυτού, απόφαση του Πρωτοδικείου της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, Τ-191/98, Τ-212/98 έως Τ-214/98, Atlantic Container Line κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-3275, σκέψεις 1525, 1528 και 1571).

110 Επιπλέον, το γεγονός ότι το Δικαστήριο, με την απόφαση CMB, ακύρωσε τα άρθρα 6 και 7 του διατακτικού της αποφάσεως 93/82 με τη μόνη διαδικαστική αιτιολογία ότι οι επιχειρήσεις στις οποίες επιβλήθηκε πρόστιμο σε συνάρτηση με τον βαθμό συμμετοχής τους στις παραβάσεις δεν ήταν αποδέκτες της ΑΑ του 1990, η οποία κατονόμαζε μόνον την Cewal ως ενδεχόμενο υπόχρεο προς καταβολή προστίμου, δεν θίγει το κύρος των τμημάτων της αποφάσεως 93/82 που αφορούν τα χαρακτηριστικά των καταχρήσεων που διέπραξε η Cewal, περιλαμβανομένων εκείνων που μπορούσαν να ληφθούν υπόψη κατά τον υπολογισμό του προστίμου της προσφεύγουσας. Επομένως, το Πρωτοδικείο μπορεί βασίμως να στηριχθεί σ' αυτά, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας κατ' εφαρμογήν του άρθρου 21 του κανονισμού 4056/86, υπό την έννοια του άρθρου 229 ΕΚ, για να εκτιμήσει το ύψος του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα με την προσβαλλόμενη απόφαση.

Επί της σοβαρότητας των καταχρήσεων

111 Πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή θεώρησε, με την απόφαση 93/82 (αιτιολογικές σκέψεις 102 και 103), ότι οι επίμαχες καταχρήσεις ήταν σοβαρές και ηθελημένες. Κατά τα λοιπά, με την ΑΑ του 2003 (αιτιολογικές σκέψεις 31 έως 61) και, στη συνέχεια, με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 67 έως 84), η Επιτροπή συνεχίζει να θεωρεί τις επίμαχες καταχρήσεις ως σοβαρές παραβάσεις. Εκτιμά ιδίως ότι έθιξαν το σύνολο της αγοράς (των θαλάσσιων μεταφορών μεταξύ Βόρειας Θάλασσας και Κογκό).

112 Πρέπει να υπομνησθεί επίσης ότι, στο πλαίσιο των κύριων αιτημάτων περί ακυρώσεως της αποφάσεως 93/82, η προσφεύγουσα αμφισβήτησε την ύπαρξη παραβάσεων υπό την έννοια των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ, τον χαρακτηρισμό της συλλογικής δεσπόζουσας θέσεως των μελών της Cewal και τον καταχρηστικό χαρακτήρα των πρακτικών που συνδέονταν με την πρακτική «fighting ships» και τις συμβάσεις πίστεως. Εντούτοις, δεν αρνήθηκε ότι οι εν λόγω πρακτικές ακολουθήθηκαν

προκειμένου να εξοβελιστεί ο μοναδικός ανταγωνιστής με παρουσία στην αγορά, οπότε η προσφεύγουσα δεν μπορεί βασίμως να αμφισβητεί ότι οι καταχρήσεις αυτές ήταν σοβαρές και ότι διαπράχθηκαν εκ προθέσεως.

113 Επομένως, πρέπει να απορριφθεί η αιτίαση που στηρίζεται στον ισχυρισμό ότι οι επίμαχες καταχρήσεις δεν ήταν σοβαρές.

Επί του καινοφανούς χαρακτήρα των παραβάσεων

114 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, με την απόφαση 93/82 (αιτιολογικές σκέψεις 116 έως 119), η Επιτροπή θεώρησε ότι οι επίμαχες καταχρήσεις δεν είχαν καινοφανή χαρακτήρα και ότι δεν εδικαιολογείτο κάποια μείωση του προστίμου. Με την απόφαση CMB (σκέψη 248), το Πρωτοδικείο έκρινε ότι οι επίμαχες παραβάσεις δεν είχαν καινοφανή χαρακτήρα. Η εν λόγω εκτίμηση επικυρώθηκε ρητά από το Δικαστήριο όσον αφορά την πρακτική «fighting ships» (απόφαση CMB του Δικαστηρίου, σκέψη 120).

115 Με την ΑΑ του 2003 (αιτιολογικές σκέψεις 63 έως 67) και, στη συνέχεια, με την προσβαλλόμενη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 101 έως 106), η Επιτροπή εμμένει στην αρχική άποψή της.

116 Επομένως, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι δεν υπάρχει κανένας λόγος να αποκλίνει από την προηγούμενη εκτίμησή του. Πράγματι, διαπιστώνεται ότι ο σκοπός των προσαπτομένων καταχρηστικών πρακτικών, ήτοι ο εξοβελισμός του μοναδικού ανταγωνιστή από την αγορά, δεν έχει καινοφανή χαρακτήρα στο δίκαιο του ανταγωνισμού.

117 Επομένως, πρέπει να απορριφθεί η αιτίαση που στηρίζεται στον καινοφανή χαρακτήρα των επίμαχων παραβάσεων.

Επί της προβαλλόμενης συνεργασίας με την Επιτροπή

118 Όσον αφορά, καταρχάς, την αρωγή που φέρεται ότι παρέσχε η Cewal στην Επιτροπή κατά τις διαπραγματεύσεις με τρίτα κράτη ή τον ΟΟΣΑ, διαπιστώνεται ότι, με την απόφαση CMB (σκέψη 239), το Πρωτοδικείο δέχθηκε ότι μια τέτοια αρωγή ουδαμώς επέδρασε επί του ύψους του επιβληθέντος προστίμου που επιβλήθηκε λόγω των τριών παραβάσεων του άρθρου 82 ΕΚ.

119 Επ' αυτού, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι δεν υπάρχει κανένας λόγος να αποκλίνει από την προηγούμενη εκτίμησή του.

120 Όσον αφορά, στη συνέχεια, την προβαλλόμενη συνεργασία της προσφεύγουσας σχετικά με την παύση των παραβάσεων, μετά τις πρώτες παρεμβάσεις της Επιτροπής, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία, κατά κανόνα, η Επιτροπή δεν μπορεί να υποχρεωθεί ούτε να λάβει υπόψη τη συνέχιση της παραβάσεως ως επιβαρυντική περίσταση, ούτε να θεωρήσει την παύση μιας παραβάσεως ως ελαφρυντικό στοιχείο (απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-31/99, ABB Asea Brown Boveri κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1881, σκέψη 213). Πράγματι, αν η Επιτροπή προέβαινε σε σχετική μείωση, τούτο θα είχε ως αποτέλεσμα ότι θα έπρεπε να λάβει δύο φορές υπόψη τη διάρκεια της παραβάσεως κατά τον υπολογισμό των προστίμων. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή, στο πλαίσιο της εξουσίας εκτιμήσεως που έχει, ουδόλως μπορεί να υποχρεώνεται να χορηγεί μείωση του προστίμου λόγω της παύσεως μιας πρόδηλης παραβάσεως, ανεξάρτητα από το αν η παύση αυτή επήλθε πριν ή μετά τις παρεμβάσεις της.

121 Επομένως, πρέπει να απορριφθεί η αιτίαση που στηρίζεται σε προβαλλόμενη συνεργασία της προσφεύγουσας με την Επιτροπή.

Επί της διάρκειας των παραβάσεων

122 Εισαγωγικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά την απόφαση 93/82 και, ενδεχομένως, τις διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου στην απόφαση CMB (σκέψεις 241 και 242), η συμφωνία με τον Ogefrem αποτέλεσε παράβαση από της ενάρξεως της ισχύος του κανονισμού 4056/86, δηλαδή από 1ης Ιουλίου 1987 μέχρι τα τέλη Σεπτεμβρίου του 1989, ήτοι κατά τη διάρκεια δύο ετών και τριών μηνών. Η παράβαση που συνδεόταν με τις συμφωνίες πίστεως διαπράχθηκε από 1ης Ιουλίου 1987 μέχρι τα τέλη Νοεμβρίου του 1989, ήτοι για χρονικό διάστημα δύο ετών και πέντε μηνών. Τέλος, η κατάχρηση που συνδεόταν την πρακτική «fighting ships» έλαβε χώρα από τον Μάιο 1988 μέχρι τα τέλη Νοεμβρίου του 1989, ήτοι κατά τη διάρκεια ενός και ημίσεος έτους.

123 Οι επίμαχες καταχρήσεις εμπίπτουν στην κατηγορία των παραβάσεων μεσαίας διάρκειας (από ένα έως πέντε έτη) υπό την έννοια των κατευθυντήριων γραμμών. Συναφώς, από το σημείο 1 Β των κατευθυντήριων γραμμών προκύπτει ότι για παραβάσεις της διάρκειας αυτής το πρόσθετο ποσό του προστίμου λόγω της διάρκειας της παραβάσεως μπορεί να φθάσει μέχρι το 50 % του ποσού που λαμβάνεται υπόψη για τη σοβαρότητα της παραβάσεως.

124 Οι κατευθυντήριες γραμμές σιγούν επί του το αν το πρώτο έτος παραβάσεως δικαιολογεί αύξηση κατά 10 % του ύψους του προστίμου που λαμβάνεται υπόψη για τη σοβαρότητα της παραβάσεως. Συναφώς, το Πρωτοδικείο έχει δεχθεί ότι, σύμφωνα με το σημείο 1 Β των κατευθυντηρίων γραμμών, η πολύ σύντομη διάρκεια μιας παραβάσεως —ήτοι διάρκεια μικρότερη του έτους— δικαιολογεί απλώς να μην περιληφθεί κανένα πρόσθετο ύψος στο ύψος που καθορίστηκε σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως (προαναφερθείσα απόφαση CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 283).

125 Από αυτό προκύπτει, a contrario ότι, επειδή οι επίμαχες καταχρήσεις είχαν διάρκεια μεγαλύτερη του έτους, ορθώς η Επιτροπή θεώρησε σιωπηρώς με την προσβαλλόμενη απόφαση ότι κάθε πλήρες έτος παραβάσεως μπορούσε να οδηγήσει σε αύξηση κατά 10 % του ποσού που ελήφθη υπόψη για τη σοβαρότητα της παραβάσεως και ότι, για κάθε χρονικό διάστημα μικρότερο του έτους, κάθε περίοδος μεγαλύτερη των έξι μηνών δικαιολογούσε αύξηση κατά 5 %.

126 Επομένως, είναι δικαιολογημένες οι προσαυξήσεις του προστίμου κατά 20 % λόγω της συμφωνίας με τον Ogefrem και των συμφωνιών πίστεως και κατά 15 % λόγω της καταχρήσεως που συνδεόταν με την πρακτική «fighting ships».

127 Κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθεί η αιτίαση που στηρίζεται σε μη προσήκουσα αύξηση του προστίμου της διάρκειας των παραβάσεων.

128 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο έκτος λόγος πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του εβδόμου λόγου, που στηρίζεται σε παράβαση της συνήθους πρακτικής της Επιτροπής

— Επιχειρήματα των διαδίκων

129 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει κατ' ουσίαν ότι, στις υποθέσεις ναυτιλιακών διασκέψεων, εξαιρουμένης της υπό κρίση, η Επιτροπή έχει στηρίξει πάντοτε το πρόστιμο στον παγκόσμιο κύκλο εργασιών των εμπλεκομένων επιχειρήσεων στον

τομέα της εκμεταλλεύσεως γραμμών θαλασσίων μεταφορών, που αφορούσε την προηγούμενη χρήση σε σχέση με το έτος εκδόσεως της επιβάλλουσας πρόστιμο αποφάσεως. Όμως, η Επιτροπή παρεξέκλινε ανεξήγητα από την πρακτική αυτή, χωρίς να αναφέρει μιαν αντικειμενική βάση για την επιβολή του προστίμου που να μη συνεπάγεται δυσμενείς διακρίσεις. Διατείνεται επιπλέον ότι η Επιτροπή δεν ακολούθησε τις ενδείξεις που περιλαμβάνονταν στην ΑΑ του 2003 και ότι η επιλογή του έτους 1991, και όχι του 2003, είναι ιδιαίτερα αυθαίρετη (απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, Τ-142/89, Boël κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-867, σκέψη 133) και αναιτιολόγητη.

130 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι από της εκδόσεως των κατευθυντήριων γραμμών το 1998 το ύψος του προστίμου δεν υπολογίζεται πλέον σε συνάρτηση με τον κύκλο εργασιών της επιχειρήσεως που διέπραξε την παράβαση. Συναφώς, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν στηρίζεται στον κύκλο εργασιών της προσφεύγουσας προς υπολογισμό του ύψους του προστίμου, αλλά σε όλα τα άλλα στοιχεία που περιέχει η ΑΑ του 2003. Επιπλέον, η επιλογή του έτους αναφοράς είναι άνευ σημασίας καθόσον, και στις δύο περιπτώσεις, δεν υπήρξε υπέρβαση του ορίου του 10 % του κύκλου εργασιών της προσφεύγουσας.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

131 Πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή, όταν καθορίζει το ύψος των προστίμων αναλόγως της σοβαρότητας και της διάρκειας της συγκεκριμένης παραβάσεως, δεν υποχρεούται να υπολογίζει το πρόστιμο με βάση αριθμητικά στοιχεία βασιζόμενα στον κύκλο εργασιών των εμπλεκομένων επιχειρήσεων (απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψη 255, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 26ης Απριλίου 2007, Τ-109/02, Τ-118/02, Τ-122/02, Τ-125/02, Τ-126/02, Τ-128/02, Τ-129/02, Τ-132/02 και Τ-136/02, Bolloré κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. II-947, σκέψεις 484 και 496).

132 Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι η Επιτροπή δεν δεσμεύεται από τις προγενέστερες αποφάσεις της, πολλώ μάλλον όταν όλες οι προβαλλόμενες αποφάσεις είναι προγενέστερες της εφαρμογής των κατευθυντηρίων γραμμών (βλ., επ' αυτού, προαναφερθείσα απόφαση Bolloré κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 650). Εν πάση περιπτώσει, η προγενέστερη πρακτική της Επιτροπής δεν αποτελεί καθαυτή το νομικό πλαίσιο των προστίμων στον τομέα του ανταγωνισμού, δεδομένου ότι αυτό διέπεται αποκλειστικά από τον κανονισμό 4056/86 (προαναφερθείσα απόφαση Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 191, που εκδόθηκε στο πλαίσιο της εφαρμογής του κανονισμού 17 και εφαρμοστέα εν προκειμένω κατ' αναλογία).

133 Επομένως, η Επιτροπή ορθώς απέκλινε από την προγενέστερη πρακτική της και δεν έλαβε υπόψη τον κύκλο εργασιών της προσφεύγουσας προκειμένου να υπολογίσει το ύψος του προστίμου, καθόσον μάλιστα διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως για τον καθορισμό των προστίμων προκειμένου να παρακινεί τις επιχειρήσεις να τηρούν τους κανόνες του ανταγωνισμού (βλ., επ' αυτού και κατ' αναλογία, απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα, σκέψη 172, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 9ης Ιουλίου 2003, Τ-220/00, Cheil Jedang κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-2473, σκέψη 60 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

134 Διαπιστώνεται επιπλέον ότι η επιλογή του έτους αναφοράς είναι ουδέτερη όσον αφορά τον υπολογισμό του ανωτάτου ορίου του 10 % του κύκλου εργασιών, διότι, έναντι των αριθμητικών στοιχείων που περιλαμβάνει η προσβαλλόμενη απόφαση και δεν αμφισβήτησε η προσφεύγουσα, το ύψος του επιβληθέντος προστίμου υπολείπεται του ορίου αυτού λαμβανομένου υπόψη του κύκλου εργασιών της προσφεύγουσας, τόσο σε σχέση με αυτόν του 1991 όσο και με εκείνον του 2003.

135 Επομένως, ο έβδομος λόγος πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του ογδόου λόγου, που αντλείται από κατάχρηση εξουσίας

— Επιχειρήματα των διαδίκων

136 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει κατ' ουσίαν ότι μόνον πολιτικοί λόγοι, ξένοι προς το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού, μπορούν να εξηγήσουν τη μη επιβολή προστίμου στη CMDC, με σκοπό την κατάργηση του ζαϊρινού συστήματος κατανομής εμπορευμάτων, χωρίς όμως να θίγεται άμεσα το Ζαΐρ (νυν Δημοκρατία του Κογκό) μέσω της CMZ, κατεχόμενης κατά 100 % από το κράτος του Ζαΐρ. Πολλά στοιχεία συνηγορούν υπέρ της απόψεως αυτής, όπως είναι οι συνθήκες κινήσεως της διαδικασίας που οδήγησε στην έκδοση της αποφάσεως 93/82, κατόπιν καταγγελιών κατά της ζαϊρινής νομοθεσίας και κατόπιν της αποτυχίας ορισμένων διαπραγματεύσεων της Κοινότητας με το Ζαΐρ στο πλαίσιο μιας παλαιάς διενέξεως σχετικά με την ερμηνεία του κώδικα της Διασκέψεως των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (Cnuced). Με την απόφασή της 92/262/ΕΟΚ, της 1ης Απριλίου 1992, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/32.450 — Εφοπλιστικές επιτροπές της Γαλλίας και των κρατών της Δυτικής Αφρικής) (ΕΕ L 134, σ. 1), που εκδόθηκε παράλληλα με την απόφαση 93/82, η Επιτροπή δεν επέβαλε πρόστιμο ούτε όσον αφορά τις αφρικανικές γραμμές μεταφορών. Επιπλέον, υψηλόβαθμοι κρατικοί υπεύθυνοι ή υπεύθυνοι της Επιτροπής φέρονται δηλώσαντες, πριν από την έκδοση της αποφάσεως 93/82, αντιστοίχως, ότι το δίκαιο του ανταγωνισμού δεν αποτελούσε το πλέον ενδεδειγμένο μέσο διευθετήσεως του ζητήματος της μεταφοράς εμπορευμάτων στην Αφρική και ότι θα ανέκυπτε πολιτικό πρόβλημα σε περίπτωση καταδίκης της CMZ σε πρόστιμο. Τέλος, αμφισβητεί ότι η Επιτροπή μπορεί να επικαλείται την απόφαση CMB του Πρωτοδικείου, δεδομένου ότι ο λόγος περί καταχρήσεως εξουσίας κρίθηκε τότε ως «εντελώς διαφορετικός». Υπό τις συνθήκες αυτές, η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε με σκοπό διαφορετικό από εκείνον που δηλώνει (απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-331/88, Fedesa κ.λπ., Συλλογή 1990, σ. I-4023).

137 Η Επιτροπή εκθέτει ότι, από τη μη επιβολή προστίμου στη CMDC, δεν διαβλέπει ενδείξεις καταχρήσεως εξουσίας και επικαλείται την απόφαση CMB του Πρωτοδικείου που απέρριψε όμοιο λόγο ακυρώσεως. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας στο πλαίσιο του παρόντος λόγου αφορούν πραγματικά

περιστατικά προγενέστερα της αποφάσεως 93/82 και αποσκοπούν στην πραγματικότητα στην εκ νέου αμφισβήτηση του βασίμου της εν λόγω αποφάσεως. Επ' αυτού πρέπει να σημειωθεί ότι η προσφεύγουσα ούτε καν επιδίωξε να εξακριβώσει αν η νομοθεσία του Κογκό, την οποία αποσκοπεί να καταστρατηγήσει, κατά την άποψή της, η προσβαλλόμενη απόφαση, εξακολουθούσε να ισχύει όταν εκδόθηκε η τελευταία.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

138 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, μια πράξη έχει εκδοθεί κατά κατάχρηση εξουσίας μόνον όταν προκύπτει, βάσει αντικειμενικών, λυσιτελών και συγκλινουσών ενδείξεων, ότι έχει αποκλειστικό ή, τουλάχιστον, πρωταρχικό σκοπό διαφορετικό από τον προβαλλόμενο (απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Ιανουαρίου 2007, C-407/04 P, Dalmine κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. I-829, σκέψη 99, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, T-143/89, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-917, σκέψη 68).

139 Πρέπει επίσης να υπομνησθεί ότι το Πρωτοδικείο, με τη σκέψη 238 της αποφάσεως CMB, απέρριψε το επιχείρημα που αντλείται από κατάχρηση εξουσίας. Στην υπό κρίση υπόθεση, η προσφεύγουσα ουδόλως αποδεικνύει τον ισχυρισμό ότι το επιχείρημα επί του οποίου αποφάνθηκε το Πρωτοδικείο με την απόφαση CMB ήταν εντελώς διαφορετικό από αυτό που προβάλλει σήμερα. Αντιθέτως, τα επιχειρήματα προς στήριξη του λόγου που η ίδια προβάλλει εν προκειμένω δίδουν την εντύπωση ότι ταυτίζονται με εκείνο που υπέβαλε στην εκτίμηση του Πρωτοδικείου το 1993 και αφορούσε την απόφαση 92/262. Εν πάση περιπτώσει, όπως διαπίστωσε το Πρωτοδικείο ανωτέρω στο πλαίσιο της εξετάσεως του πέμπτου λόγου (βλ. σκέψη 96 ανωτέρω), η Επιτροπή εδικαιούτο να μην επιβάλει πρόστιμο στη CMZ με την απόφαση 93/82, με την αιτιολογία ότι η εμπορική και οικονομική της κατάσταση ήταν διαφορετική από εκείνη των άλλων επιχειρήσεων που μετείχαν τότε στις παραβάσεις. Κατά τα λοιπά, ακόμα και αν είναι ακριβές ότι η Επιτροπή κίνησε την έρευνα που οδήγησε στην έκδοση της αποφάσεως 93/82 κατόπιν της αποτυχίας ορισμένων διαπραγματεύσεων διά της διπλωματικής οδού, το γεγονός ότι η Κοινότητα είχε ακολουθήσει καταρχάς την οδό αυτή χωρίς επιτυχία δεν εμπόδιζε την εκ μέρους της Επιτροπής άσκηση των αρμοδιοτήτων της στον τομέα του ανταγωνισμού.

140 Εν πάση περιπτώσει, όσον αφορά την προσβαλλόμενη απόφαση, από την οικονομία της και το γράμμα της προκύπτει ότι εκδόθηκε για να καλύψει το κενό της ακυρώσεως, με την απόφαση CMB του Δικαστηρίου, του αρχικώς επιβληθέντος στην προσφεύγουσα προστίμου με την απόφαση 93/82 λόγω των παραβάσεων του άρθρου 82 ΕΚ τις οποίες είχε διαπράξει. Δεν προκύπτει ότι οι λόγοι εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως τους οποίους επικαλείται η προσφεύγουσα, που παρατίθενται στη σκέψη 136 ανωτέρω, όλοι προγενέστεροι της εκδόσεως της αποφάσεως 93/82, αποτελούν τις πραγματικές αιτιολογίες της εκδόσεώς της, οπότε η μη επιβολή προστίμου στη CMDC δεν αποτελεί κατάχρηση εξουσίας.

141 Επομένως, ο όγδοος λόγος πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος και, επομένως, η προσφυγή στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

142 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα. Κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 3, δεύτερο εδάφιο, της ίδιας διατάξεως, το Πρωτοδικείο μπορεί να καταδικάσει ακόμα και τον νικήσαντα διάδικο στην καταβολή των εξόδων στα οποία αναγκάστηκε να υποβληθεί ο αντίδικός του αν κρίνει ότι τα έξοδα αυτά προκλήθηκαν χωρίς εύλογη αιτία ή κακοβούλως.

143 Ασφαλώς, έγινε δεκτό ότι η Επιτροπή δεν παραβίασε την αρχή του ευλόγου χρόνου προς ενέργεια (βλ. σκέψεις 39 έως 47 ανωτέρω). Πρέπει ωστόσο να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή καθυστέρησε να κινήσει εκ νέου τη διοικητική διαδικασία. Όντως, περίπου τριάντα επτά μήνες, ήτοι τρία και πλέον έτη, διέρρευσαν μεταξύ της αποφάσεως CMB του Δικαστηρίου (16 Μαρτίου 2000) και της ΑΑ του 2003 (15 Απριλίου 2003). Όμως, δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν κίνησε εκ νέου τη διαδικασία όσον αφορά τη διαπίστωση των παραβάσεων, η σύνταξη της ΑΑ του 2003, ενός εγγράφου μόλις δώδεκα σελίδων, δεν απαιτούσε μακρά προεργασία. Πράγματι, ή Επιτροπή έπρεπε να συντάξει μόνον ένα τμήμα επί του αντικειμένου της επαναλήψεως της διαδικασίας, μία περίληψη των παραβάσεων που είχαν διαπιστωθεί με την απόφαση 93/82, όπως

επιβεβαιώθηκαν με την απόφαση CMB του Δικαστηρίου και την απόφαση CMB του Πρωτοδικείου, ένα τμήμα επί του τρόπου υπολογισμού του προστίμου και ένα επιμέρους κεφάλαιο σχετικά με την τήρηση των σχετικών με την παραγραφή προθεσμιών έναντι του κανονισμού 2988/74. Πρέπει ακόμη να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή ευθύνεται πλήρως για την εν λόγω καθυστέρηση, που δεν δικαιολογήθηκε με πειστικά επιχειρήματα και που οδήγησε το ως άνω κοινοτικό όργανο να μειώσει αυτοβούλως το ύψος του προστίμου κατά 150 000 ευρώ, ήτοι περίπου κατά 4 % σε σχέση με το ποσό που είχε καθοριστεί με την προσβαλλόμενη απόφαση.

144 Η καθυστέρηση αυτή έδωσε λαβή για ένα μέρος των προβαλλόμενων με την προσφυγή της προσφεύγουσας λόγων, κυρίως του πρώτου.

145 Επομένως, κατά δίκαιη εκτίμηση των περιστάσεων πρέπει να αποφασιστεί ότι η προσφεύγουσα θα φέρει τα δύο τρίτα των δικών της δικαστικών εξόδων και τα δύο τρίτα των εξόδων της Επιτροπής και ότι η τελευταία θα φέρει το ένα τρίτο των δικών της δικαστικών εξόδων και το ένα τρίτο των εξόδων της προσφεύγουσας.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τέταρτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή.

2) Η Compagnie maritime belge SA φέρει τα δύο τρίτα των δικαστικών της εξόδων και τα δύο τρίτα των εξόδων της Επιτροπής, η δε τελευταία φέρει το ένα τρίτο των δικαστικών της εξόδων και το ένα τρίτο των εξόδων της Compagnie maritime belge.

Czúcz Cooke Labucka

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο την 1η Ιουλίου 2008.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος

E. Coulon O. Czúcz